

H.J. Bisperink

TOETSING VAN DE BEDRIJFSECONOMISCHE MOTIEVEN VOOR
HET AFSLUITEN VAN CONTRACTEN DOOR VARKENSMESTERS

Mededeling no. 209

SIGN: L27-209
EX. NO: C
MLV:

Mei 1979

Landbouw-Economisch Instituut

INHOUD

	Blz.
WOORD VOORAF	5
1. HET ONDERZOEK	7
1.1 Inleiding	7
1.2 Probleemstelling	7
1.3 De opzet van het onderzoek	9
2. HET PRIJSRISICO	10
2.1 Inleiding	10
2.2 De opbrengstprijis van slachtvarkens	10
2.3 De voerprijis	12
2.4 De biggenprijis	13
2.5 Kostprijis en opbrengstprijis	14
2.6 Het prijsrisico in het verleden	14
2.7 Prijsrisico en contracten	15
2.7.1 Afvlakking van de varkenscyclus door middel van een voorschotprijis en pot- vorming	15
2.7.2 Het garanderen van een minimumopbrengst- prijis per kg afgeleverd gewicht over een periode van drie jaar met directe bijbe- taling tot de minimumprijis	16
2.7.3 Het garanderen van een minimumopbrengst- prijis per kg afgeleverd gewicht over een periode van drie jaar met berekening na drie jaar	16
2.7.4 Prijsafspraken en minimumgaranties voor een kortere periode	16
2.8 De bedrijfseconomische betekenis van prijsega- lisatieregelingen	17
2.8.1 Nieuw gestichte bedrijven	18
2.8.2 De invloed van een jaar met goede prijzen	23
2.8.3 Bij stap voor stap uitbreidingen	25
2.8.4 Op gemengde bedrijven	26
2.8.5 De invloed van het technisch resultaat	27
2.8.6 Het percentage eigen vermogen	28
2.8.7 Samenvatting van de betekenis van prijs- egalisatie	28
2.9 De bedrijfseconomische betekenis van minimum- prijisgaranties over een periode van drie jaar	28
2.10 De bedrijfseconomische betekenis van prijsafspra- ken en minimumgaranties voor een korte periode	29

INHOUD (vervolg)

	Blz.
3. HET AFWENTELLEN VAN HET TECHNISCH RISICO	30
3.1 De invloed van de voederconversie	30
3.2 De invloed van de groei per dag	30
3.3 De invloed van de classificatie	31
3.4 De spreiding in de resultaten	31
3.5 De hoogte van de vergoeding	32
4. DE FINANCIERING	33
5. COÖRDINATIE VAN DE PRODUKTIE MET DE TOELEVERENDE EN AFNEMENDE BEDRIJVEN	35
6. DE BEGELEIDING VAN DE BEDRIJVEN	37
7. SAMENVATTING	38
BIJLAGEN	
1. De netto-prijs van slachtvarkens	41
2. De prijs van slachtvarkens, 36-maands voortschrijdend gemiddelde	42
3. Slachtvarkensprijs t.o.v. 36-maands voortschrijdend gemiddelde	43
4. Vergelijking van de prijsstatistiek en de uitkomsten van technische administraties	44
5. De prijs van mestvarkensvoeder	45
6. De prijs van mestvarkensvoeder, 36-maands voortschrijdend gemiddelde	46
7. De prijs van mestvarkensvoeder t.o.v. 36-maands voortschrijdend gemiddelde	47
8. De prijs van biggen	48
9. De prijs van biggen, 36-maands voortschrijdend gemiddelde	49
10. De prijs van biggen, t.o.v. 36-maands voortschrijdend gemiddelde	50
11. Kostprijs en opbrengstprijzen	51
12. Begroting voor een bedrijf met 1000 mestvarkensplaatsen (1974/75)	52
13. Begroting voor een bedrijf met 1000 mestvarkensplaatsen (1973/74)	53
14. Financiële positie van kleinere weidebedrijven in de Zandgebieden	54
15. Begroting voor een stal met 400 mestvarkensplaatsen (1974/75)	58
16. Begroting voor een bedrijf met 1000 mestvarkensplaatsen (1975/76)	59

WOORD VOORAF

De contractproductie neemt in de varkensmesterij een belangrijke plaats in. Er is een grote verscheidenheid van contracten wat betreft de aard van de aangegane verplichtingen, de systemen van uitbetaling, enz. Bovendien kunnen de mesters afhankelijk van hun situatie verschillende motieven hebben voor het afsluiten van afzetcontracten.

Door afzetcontracten kan de mester risico's en onzekerheden uitsluiten of beperken. In deze studie wordt een analyse gegeven van het belang dat een mester kan hebben bij het uitsluiten of beperken van bepaalde risico's en onzekerheden in verschillende situaties. De bedoeling hiervan is de motieven die mesters kunnen hebben voor afsluiting van afzetcontracten op hun bedrijfseconomische aspecten te beoordelen.

Daartoe zijn voorbeelden uitgewerkt voor diverse situaties waarin contractering een mogelijkheid zou kunnen bieden om knelpunten in de financiering en bedreigingen van de continuïteit van het bedrijf te voorkomen.

Deze op berekeningen met behulp van aan de LEI-deelboekhoudingen ontleende gegevens konden wegens het ontbreken van voldoende gegevens (nog) niet worden getoetst aan de uitkomsten van bedrijven met en zonder contracten. De analyse biedt dus geen grondslag voor een objectieve evaluatie van de in de praktijk voorkomende contracten maar is bedoeld om in concrete situaties mede een leidraad te geven bij de beoordeling van voor- en nadelen van dergelijke contracten.

De Adjunct-Directeur

(Drs. J. de Veer)

Den Haag, juli 1979

1. HET ONDERZOEK

1.1 Inleiding

De contractproductie neemt in de varkensmestrij een belangrijke plaats in. Dit blijkt uit LEI-publicatie 2.86 "Afzetstructuur van slachtvarkens af-boerderij in 1973". In 1973 werd 31% van alle slachtvarkens op basis van een contractuele verplichting afgezet, 9% op grond van een statutaire verplichting en 11% op basis van een afgesloten loonmestcontract. De resterende 49% werd vrij afgeleverd.

Bij de contractproductie wordt echter een vrij groot verloop waargenomen. In de LEI-publicatie 2.96: "De contractproductie in de varkenshouderij in 1973" wordt vermeld dat van de contractproducenten in 1973:

- 10% (1150 bedrijven) het eerste contract vóór 1965 had afgesloten;
- 15% (1725 bedrijven) het eerste contract tussen 1965 en 1968 had afgesloten;
- 75% (8624 bedrijven) het eerste contract in 1968 of later had afgesloten.

Tussen 1968 en 1973 nam de contractproductie slechts in geringe mate toe. Hieruit kan worden afgeleid dat veel bedrijven maar een beperkt aantal jaren aan de contractproductie deelnemen.

1.2 Probleemstelling

De vraag is wat de oorzaak kan zijn van de snelle wisseling in de samenstelling van de groep van contractproducenten.

Het is mogelijk dat voor een aantal bedrijven de motieven die tot het afsluiten van contracten hebben geleid minder zwaar zijn gaan wegen. Het gewicht van deze motieven is namelijk sterk afhankelijk van de omstandigheden waaronder een bedrijf verkeert. Zo kan een verbetering van de financiële positie tot gevolg hebben dat het prijsrisico met eigen middelen kan worden opgevangen. Een contract waarbij egalisatie van de stroom van ontvangsten wordt nagestreefd verliest dan aan betekenis.

Verder is het mogelijk dat contracten zijn afgesloten op grond van motieven waarvan men achteraf zelf ontdekte dat ze ongegrond zijn geweest of dat de betekenis ervan minder groot is geweest dan men aanvankelijk dacht. De beoordeling van de motieven die pleiten voor en tegen contractproductie is uiteraard subjectief. In deze subjectieve beoordeling zal bijvoorbeeld de beperking van het prijsrisico een motief zijn dat een groot aantal varkensmesters positief waarderen. Bij een nadere beschouwing kan echter blijken dat velen van hen voldoende financiële weerstand hebben om een pe-

riode met lage prijzen zonder problemen te kunnen opvangen. Het prijsrisico is dan in feite van betrekkelijk geringe betekenis.

Zo zullen bij de beoordeling van de wenselijkheid van het afsluiten van een contract een aantal relevante maar wellicht ook een aantal vermeende motieven in het spel zijn.

De motieven die voor het afsluiten van contracten worden aangevoerd hebben voor een belangrijk deel betrekking op het wegnemen van, al of niet tijdelijke, knelpunten in de financiële positie. Verder zijn een geregelde aanvoer van biggen en afvoer van slachtvarkens in sommige gevallen van belang alsmede bepaalde vormen van dienstverlening op het gebied van de bedrijfsvoering en de bedrijfsleiding.

De motieven voor het afsluiten van contracten kunnen in de volgende punten worden samengevat:

- beperken van het prijsrisico;
- afwentelen van het risico van slechte technische resultaten;
- financiering;
- coördinatie van de produktie met toeleverende en afnemende bedrijven;
- begeleiding van de bedrijfsvoering.

Indien een varkensmester overweegt een contract af te sluiten moet hij zich - afhankelijk van het contract - dus afvragen welke van de genoemde punten voor hem voordeel kunnen opleveren en welke nadelen, zoals bijvoorbeeld een lagere geldopbrengst, de gegeven toeslagen en kortingen, een hogere prijs voor de verplichte voederafname, enz., hier tegenoverstaan.

Het is niet bekend of het afsluiten van een contract invloed heeft op de gemiddelde opbrengstprijis van slachtvarkens en op de prijs van het voer. In theorie bestaat de mogelijkheid dat een varkensmester door het afsluiten van een contract en dus bij overdracht van een deel van zijn bedrijfsrisico op het commerciële vlak iets moet inleveren. Het tegenovergestelde is echter ook mogelijk. De contracten kunnen ook voor de contractgevers (veevoerleveranciers en afnemers van slachtvarkens) voordelen hebben waardoor ze aan de varkensmesters gunstiger financiële voorwaarden kunnen bieden bij het maken van een contract. De voordelen voor de contractgevers kunnen bestaan uit een betere benutting van het produktieapparaat en uit verdere verlaging van de inkoopkosten voor slachtvarkens of de verkoopkosten van voer.

Hieruit volgt dat een belangrijk criterium voor het afsluiten van een contract ligt bij het complex van kortingen en toeslagen.

De probleemstelling rond het afsluiten van contracten kan in twee punten worden samengevat:

- welke reële voordelen heeft een varkensmester van het afsluiten van een contract als de voerprijs en de opbrengstprijis buiten beschouwing worden gelaten;
- welke waarde heeft het verkleinen van het prijsrisico, hulp

- bij de financiering, organisatie van de biggenaankoop en begeleiding van het bedrijf;
- hoe is de marktpositie van een varkensmester die een contract wil afsluiten. Moet hij een financieel offer brengen om een contract af te kunnen sluiten of kan hij via de aankoop- en/of afleveringsprijzen een beloning bedingen voor zijn bereidheid om een contract af te sluiten.

In deze publikatie zal alleen aan het eerste punt aandacht worden besteed, waarbij alleen vormen van contracten worden besproken zoals die met veevoederleveranciers en slachterijen worden afgesloten.

1.3 De opzet van het onderzoek

De waarde die contractproductie voor bedrijven heeft kan alleen worden vastgesteld voor een periode in het verleden. Daartoe wordt bepaald hoe groot het prijsrisico is geweest in de periode 1967-1977. Hierbij worden gegevens van de LEI-prijzenstatistiek gebruikt. Met behulp van modelbegrotingen kan worden nagegaan onder welke omstandigheden liquiditeitsproblemen ontstaan.

Er zijn een aantal varianten in deze begrotingen aangebracht die betrekking hebben op:

- jaar van investering
- percentage eigen vermogen
- hoogte van het saldo
- bedrijfstype

Vervolgens wordt de overdracht van het technische risico, de financiering, de coördinatie in de produktietak en de begeleiding van de bedrijven besproken.

2. HET PRIJSRISICO

2.1 Inleiding

In de varkensmesterij wordt veel aandacht besteed aan het prijsrisico. Door de varkenscyclus is er een vrijwel voortdurende verandering in de opbrengstprijis van slachtvarkens; bovendien staat de prijs onder invloed van incidentele omstandigheden (monetaire maatregelen, grenssluitingen). Het prijsverloop blijft daardoor in de belangstelling. De varkenscyclus heeft een lengte van ongeveer drie jaar. Tijdens het dieptepunt in het prijsverloop kan de hoeveelheid liquide geldmiddelen teruglopen, hetgeen op bedrijven met geringe reserves tot liquiditeitsmoeilijkheden zou kunnen leiden. Deze schommelingen in de prijs krijgen veel aandacht, maar voor een varkensmester is een ander aspect van de prijs belangrijker nl. het gemiddelde prijsniveau over een langere periode.

Behalve de opbrengstprijis hebben ook de voerprijzen en de biggenprijzen een belangrijke invloed op het rendement van de varkensmesterij.

2.2 De opbrengstprijis van slachtvarkens

In bijlage 1 zijn de maandnoteringen van de LEI-prijzen statistiek opgenomen. Deze prijsnoteringen zijn per gewichtsklasse gegeven. In dit rapport is met het hoogst uitbetaalde gewichtstraject gewerkt. De vermelde prijzen komen daardoor niet geheel overeen met de door de varkenshouder ontvangen prijs.

In bijlage 2 is een 36-maands voortschrijdend gemiddelde berekend van de gegevens van bijlage 1.

Uit bijlage 2 blijkt dat de trend in de varkensprijzen in de periode mei 1969 t/m okt. 1971 geen stijging toont. Daarna vindt er een vrij regelmatige stijging plaats. In de periode 1969-1976 zijn de slachtvarkensprijzen trendmatig met f 0,77/kg gestegen.

In het berekende 36-maands voortschrijdend gemiddelde is nog een geringe golfbeweging blijven bestaan.

In de dissertatie van Dr. W. Horn "Het aanbod van varkens in Nederland" wordt het vermoeden uitgesproken dat er in de prijzen van slachtvarkens, naast de "normale" varkenscyclus, een golfbeweging van ongeveer 52 maanden voorkomt. De voor deze publikatie verzamelde gegevens wijzen ook in de richting van een langjarige cyclus die onafhankelijk van de driejarige varkenscyclus voorkomt. Deze langjarige cyclus zou verband kunnen houden met uitbreidingsinvesteringen. Wat deze langjarige cyclus betreft is er rond 1970 een dal in het driejaarlijks voortschrijdend gemiddelde van het prijsverloop te constateren en in de periode 1973-1975 in zekere mate een top.

In bijlage 3 wordt een overzicht gegeven van de afwijking van de varkensprijs ten opzichte van het 36-maands voortschrijdend gemiddelde. In het boekjaar 1974/75 was de afwijking t.o.v. de trend het grootst (gemiddeld - f 0,59 per kg geslacht gewicht).

Doordat in dit overzicht de prijsnoteringen van het hoogst uitbetaalde gewichtstraject zijn gebruikt wijken deze noteringen enigszins af van de opbrengstprijzen die uiteindelijk door de varkenshouders zijn ontvangen. Deze afwijking kan gemiddeld op 3 à 4 cent per kg worden gesteld. In jaren met hoge prijzen (en een gering aanbod) worden de gewichtsgrenzen door de inkoopcombinaties ruimer gesteld. De kans om deze grenzen te overschrijden wordt daardoor kleiner. Het verschil tussen het hoogst uitbetaalde gewichtstraject en de gemiddeld ontvangen prijs zal dan wat kleiner zijn dan in jaren met een ruim aanbod en lage prijzen waarin de bovengrens van het traject met de hoogste prijs lager wordt gesteld.

Over de prijs die de varkenshouders hebben ontvangen kan informatie worden ontleend aan de verslagen die de Consulentschappen voor de Varkens en de Pluimveehouderij maken van de jaarresultaten van bedrijven met een technische administratie.

Bijlage 4 geeft een overzicht van de gemiddelden per boekjaar van de LEI-statistiek en van de opbrengstprijzen uit de verslagen van consulentschappen.

In tabel 2.1 is het gemiddelde hiervan voor de gehele periode opgenomen.

Tabel 2.1 Vergelijking LEI-prijzenstatistiek en technische administratie

	Gemiddeld mei 1968 - april 1977
LEI-statistiek	
(hoogst uitbetaalde gewichtstraject)	f 3,38
Consulentschap: Assen	f 3,32
Zwolle	f 3,32
Gouda	f 3,40
Tilburg	f 3,34
Roermond	f 3,32

Uit dit overzicht kan de conclusie worden getrokken dat over 9 boekjaren de gemiddelde opbrengstprijz van slachtvarkens zoals die uit de technische administraties van de consulentschappen blijft, overeen komt met de LEI-prijzenstatistiek. Het verschil van 4 cent per kg kan verklaard worden uit de kortingen voor afwijkende gewichten.

2.3 De voerprijs

Bijlage 5 geeft een overzicht van de prijs van slachtvarkensvoeder. Deze notering heeft betrekking op een aflevering per keer van 6000 kg, in bulk, franco boerderij. De voerprijs kenmerkte zich aan het begin van deze periode door een grote stabiliteit. In de periode mei 1968 - mei 1972 steeg de voerprijs slechts met 6%. In het najaar van 1972 zette een sterke prijsstijging in.

Deze prijsstijging werd vooral veroorzaakt door een tekort aan eiwitrijke produkten. De prijs van sojaschroot werd in een korte periode met meer dan 200% verhoogd. Na de zomer van 1973 trad er weer een geringe daling van de voerprijs op die tot het najaar van 1975 duurde. De stijging die toen weer inzette stond onder invloed van een tekort aan voergranen, waardoor ook de graanvervangende produkten sterk in prijs stegen. In de voorzomer van 1977 bereikte de voerprijs een nieuwe top. Vanaf het beschikbaar komen van granen uit de oogst van 1977 is de voerprijs, onder invloed van gunstige oogstverwachtingen in de belangrijke produktiegebieden in de wereld weer geleidelijk gedaald.

De veranderingen in de voerprijs kunnen op korte termijn de rentabiliteit van de varkenshouderij sterk beïnvloeden. De stijging van de voerprijs die zich in 1973 voltrok viel toevallig samen met een top in de opbrengstprijzen van de varkens. Het dal in de opbrengstprijzen in 1974/75 viel echter samen met een hoog niveau van de voerprijzen waardoor het negatieve effect op de rentabiliteit werd versterkt.

Bijlage 6 geeft een 36-maands voortschrijdend gemiddelde van de voerprijs. In 7 boekjaren is de trend met f 13,95 per 100 kg gestegen. Over dezelfde periode steeg de trend in de slachtvarkensprijs met f 0,77 per kg.

Hoe verhoudt zich de stijging van de voerprijs t.o.v. de stijging van de slachtvarkensprijs.

Volgens publikatie 3.65 "Varkens 1976" wordt op bedrijven met meer dan 50 fokzeugen 940 kg krachtvoer per worp biggen gebruikt. Het aantal grootgebrachte biggen is 8,65 per worp. Per grootgebrachte big wordt 108,7 kg krachtvoer gebruikt. Het uitvalpercentage bij slachtvarkens is 2,8. De hoeveelheid voer per afgeleverd slachtvarken is voor de fokkerijfase ongeveer 112 kg. In de mestrijfase wordt 284 kg krachtvoer gebruikt. Voor een afgeleverd mestvarken is dus 396 kg krachtvoer gebruikt. Verhoging van de krachtvoerprijs met f 1,- per 100 kg betekent voor een slachtvarken f 3,96 hogere kosten. Bij een geslacht gewicht van 82 kg is dit 4,8 cent per kg. De stijging van de krachtvoerprijs met f 13,95 heeft dus een verhoging van de kosten van $13,95 \times 4,8 \text{ cent} = f 0,67$ per kg geslacht gewicht tot gevolg. De trend in de slachtvarkensprijs is met slechts f 0,10/kg meer gestegen dan als compensatie voor de gestegen krachtvoer prijzen nodig was. De stijging schiep dus weinig ruimte voor compensatie van de stijging van de overige kosten. Deze zal hoofdzakelijk in een verbetering van de produktiviteit moeten zijn gevonden. In de betreffende periode is de bruto-

produktiviteit in de varkenshouderij met ruim 5% gestegen 1). Dat betekent in feite dat bij gelijk blijvende prijzen de kostprijs met 5% zou zijn gedaald dank zij betere technische resultaten.

2.4 De biggenprijzen

Bijlage 8 geeft een overzicht van de prijzen per kg levend gewicht van biggen van ongeveer 22 kg zoals die in de LEI-maandstatistiek zijn vermeld.

In bijlage 9 is uit deze gegevens een trend berekend (36-maands voortschrijdend gemiddelde). In bijlage 10 is het verschil tussen de prijs en de trend vermeld.

Vergelijking van bijlage 10 met bijlage 3 toont aan dat tussen het verloop van de slachtvarkensprijs en het verloop van de biggenprijs een sterke mate van samenhang bestond.

De correlatiecoëfficiënt tussen de afwijkingen van de trend in slachtvarkensprijs en biggenprijs is 0,96.

Uit een regressieberekening blijkt dat een verhoging van de slachtvarkensprijs met 10 cent per kg gemiddeld samenging met een verhoging van de biggenprijs met 17,9 cent per kg. Bij een geslacht gewicht van 82 kg en biggen van 22 kg betekent dit dat de verhoging van de opbrengst van een slachtvarken met f 8,20 (f 0,10 per kg) tot gevolg had dat de biggenprijs met $22 \times f 0,179 = f 3,94$ steeg. Rekening houdend met de uitval van slachtvarkens (er worden meer biggen aangekocht dan slachtvarkens verkocht) kan worden gesteld dat + 50% van de opbrengstverandering bij een slachtvarken aan de biggenproducent werd doorgegeven.

Bij de berekening van de schemaprijs voor biggen door de Verenigingen voor Varkenshouders in Tilburg en Roermond wordt door middel van een kostprijsberekening vastgesteld welk gedeelte van een hogere slachtvarkensopbrengst aan de biggenfokker zou moeten worden doorgegeven als de "winst" op basis van de bestede arbeid zou worden verdeeld. Hierbij komt men tot de conclusie dat 62% van de hogere opbrengst van de slachtvarkens via de biggenprijs moet worden doorgegeven.

Bij de richtprijs van biggen die door het Landbouwschap wordt gepubliceerd wordt de hogere opbrengst bij een hogere varkensprijs over biggenproducent en mester verdeeld op basis van de bestede arbeid en de inbreng van kapitaal. Hierbij wordt 57% van een hogere slachtvarkensopbrengst aan de biggenproducent doorgegeven.

De prijsveranderingen bij de biggen zijn in relatie tot de prijzen van slachtvarkens gemiddeld belangrijk kleiner + 50%. Hieruit kan de conclusie worden getrokken dat in relatie tot de inbreng van arbeid en kapitaal de varkensmesterij een groter prijsrisico heeft gehad dan de biggenfokkerij. Dat wil zeggen dat de schomme-

---

1) Bedrijfsontwikkeling, sept. 1978: J.J. Verduyn LEI, Bedrijfs-economische ontwikkeling in de varkenshouderij.

lingen van jaar tot jaar bij de varkensmesterij wat groter zullen zijn. De afwijkingen t.o.v. het gemiddelde jaarresultaat waren bij de fokkerij gemiddeld f 4,58 per uur en bij de mesterij gemiddeld f 6,36 per uur.

2.5 Kostprijs en opbrengstprijis

De prijsontwikkeling van slachtvarkens op langere termijn is één van de belangrijkste onzekerheden voor een varkensmesterijbedrijf.

In bijlage 11 is de gemiddelde opbrengstprijis uitgezet. Deze is ontleend aan de gegevens van de LEI-prijzenstatistiek. Er is een correctie aangebracht voor toeslagen, commissie en vracht. Deze correctie was nodig om vergelijking met de LEI-kostprijs (Publicatie 3.65) mogelijk te maken. De kostprijs, die eveneens in bijlage 11 is uitgezet is een gemiddelde van de berekende kostprijs voor bedrijven uit de groepen met 100-250 mestvarkens en bedrijven uit de groepen met meer dan 250 mestvarkens per bedrijf.

Van de opbrengstprijis en de kostprijs is een trend berekend (36-maands voortschrijdend gemiddelde).

Uit bijlage 11 blijkt dat de marge in de varkenshouderij in de laatste tien jaar kleiner is geworden. De gemiddelde kostprijs ligt in de laatste jaren zelfs boven de gemiddelde opbrengstprijis.

2.6 Het prijsrisico in het verleden

Op grond van de voorgaande gegevens kan worden nagegaan hoe groot het prijsrisico sinds 1968 is geweest. Hierbij kunnen, wat de opbrengstprijzen betreft, drie vormen van prijsrisico onderscheiden worden:

- a. Door de varkenscyclus en door incidentele oorzaken ontstaan prijsschommelingen met een golflengte van ongeveer drie jaar. Tussen 1969 en 1976 zijn er twee perioden geweest met een duidelijk dal in de prijzen. Het eerste dal kwam voor in de periode van november 1970 tot oktober 1971.

De opbrengstprijis was in die periode gemiddeld (volgens LEI-statistiek) f 2,76. Het gemiddelde van de trend in de opbrengstprijzen was in die periode f 2,97. Van de lagere opbrengstprijis (f 0,21) werd + 50% gecompenseerd door lagere biggenprijzen zodat f 0,11 per kg ten laste van de varkensmesterij is gekomen.

Een tweede dal in de prijzen kwam voor van mei 1974 - april 1975. De gemiddelde opbrengstprijis was toen f 3,04. Het gemiddelde van de trend was in deze periode f 3,63. De lagere opbrengst werd ook in deze periode voor 50% aan de biggenproducenten doorgegeven zodat f 0,30 per kg door de mesterijbedrijven werd gedragen. Uit bijlage 2 blijkt dat in een perio-

de van 3 jaar de lage prijzen vrijwel geheel zijn gecompenseerd door hoge prijzen van het voorgaande en het volgende jaar. Het diepe dal wordt in de onderzochte periode dus door het voorgaande en het volgende jaar gecompenseerd.

- b. Behalve de normale varkenscyclus is er waarschijnlijk een prijscyclus die langere golven heeft en die de opbrengstprijzen enigszins kan beïnvloeden. Het boekjaar 1970/71 geeft in bijlage 2 de indruk van een klein dal in de prijs door deze langere golfbeweging. De praktische betekenis hiervan was echter betrekkelijk gering omdat het nadeel voor de mester maar enkele centen per kg was.

De belangrijkste prijsonzekerheid in de varkensmesterij ligt in de ontwikkeling van het prijsniveau op langere termijn gezien tegen de ontwikkeling van de gemiddelde marge tussen kostprijs en opbrengstprijzen. De gegevens over de laatste tien jaar tonen aan dat de marge kleiner is geworden.

2.7 Prijsrisico en contracten

Het prijsrisico heeft invloed op de vorm waarin contractaanbieders hun contracten samenstellen. Vooral de varkenscyclus met zijn prijsschommelingen op vrij korte termijn heeft velen geïnspireerd tot het zoeken naar systemen waarbij de toppen in de prijs worden afgevlakt en de dalen worden opgevuld. Hieronder worden een aantal contractvormen besproken. In het kader van dit rapport is de termijnmarkt buiten beschouwing gelaten. Er worden alleen vormen van contracten besproken die met slachterijen en veevoerveranciers worden afgesloten. Voor de afvlakking van de schommelingen op korte termijn zijn in principe twee systemen in gebruik die ieder op zichzelf weer vele nuanceringen kennen.

2.7.1 Afvlakking van de varkenscyclus door middel van een voorschotprijs en potvorming

In deze contractvorm wordt aan de varkenshouder bij aflevering van slachtrijpe varkens een voorschotprijs uitbetaald. Deze voorschotprijs dient veelal tevens als de minimumgarantieprijs die geldt voor de looptijd van het contract die meestal drie jaar draagt. Van deze contractvorm zijn verschillende systemen in gebruik die op onderdelen van elkaar afwijken. In sommige gevallen vindt de potvorming plaats per individueel bedrijf, in andere gevallen is het eventueel gereserveerde kapitaal in een fonds gestort dat voor de gezamenlijke deelnemers wordt aangehouden.

Het vaststellen van het voorschot kan op verschillende wijze plaatshebben.

In sommige gevallen wordt dit gebaseerd op een voortschotprijs per kg geslacht gewicht. In deze gevallen wordt de biggenprijs ook met behulp van een voorschotsysteem berekend.

In andere gevallen worden het voorschot en de minimumgarantie

berekend in de vorm van een gegarandeerd saldo per dier. De biggenprijs, de voerprijs en een normatief bedrag voor overige kosten vormen de basis voor deze berekening. Hierbij kunnen nog weer diverse systemen worden onderscheiden.

Sommige contractvormen gaan uit van de technische gegevens van het betreffende bedrijf zodat ook een belangrijk deel van het technische risico van de varkenshouder door de contractgever wordt overgenomen. Deze contracten liggen vrij dicht bij de loonmestcontracten.

Ook komen contractvormen voor waarin de technische kengetallen normatief zijn vastgelegd. Het risico op het gebied van de produktietechniek blijft dan voor rekening van de varkenshouder.

2.7.2 Het garanderen van een minimumopbrengstprijs per kg afgeleverd gewicht over een periode van drie jaar met directe bijbetaling tot de minimumprijs

Het kenmerk van deze contracten is dat ze uitsluitend zijn bedoeld om de dalen in het prijsverloop in meerdere of mindere mate op te vullen. Daarbij vindt geen potvorming plaats. De garantie geldt voor ieder tijdstip waarop varkens worden afgeleverd. Als de opbrengstprijs lager is dan de gegarandeerde prijs wordt direct bijbetaald.

De tegenprestatie van de contractnemer kan bestaan uit:

- een korting op de opbrengstprijs bij varkens die geleverd worden in perioden dat de opbrengstprijs hoger is dan de gegarandeerde prijs. Deze korting kan als een soort verzekeringspremie worden gezien;
- een inhouding op geleverde varkens in een periode die volgt op een periode waarin garantieuitkeringen plaatshadden. In dit geval wordt per varkenshouder een rekening bijgehouden. In gevallen dat deze rekening een negatief saldo heeft wordt een bedrag per varken ingehouden. Als na de 3-jaarlijkse periode het saldo van de rekening negatief is kan het tekort worden aangevuld en het contract worden beëindigd. Ook kan het contract normaal worden voortgezet.

2.7.3 Het garanderen van een minimumopbrengst per kg afgeleverd gewicht over een periode van drie jaar met berekening na drie jaar

Bij een andere vorm van minimumprijscontracten over een periode van drie jaar heeft de garantie alleen betrekking op de gemiddelde prijs gedurende drie jaar. Na afloop van de gehele periode wordt bepaald of de minimumprijs is gehaald. In deze contractvormen is veelal de garantie voor de opbrengstprijs mede afhankelijk gesteld van de hoogte van de voerprijs.

2.7.4 Prijsafspraken en minimumgaranties voor een kortere periode

Prijsafspraken voor een kortere periode hebben meestal betrek-

king op de duur van één mestronde. In sommige gevallen, die in het verleden wel voorkwamen, werd een gegarandeerde opbrengstprijs afgesproken. Thans is meestal sprake van een minimum garantie, zodat uitloop naar boven mogelijk blijft.

Bij het vaststellen van een prijs of een prijsgarantie zal de contractgever in sterke mate rekening houden met de marktvooruitzichten op korte termijn. De contracten met een gefixeerde opbrengstprijs komen in de praktijk vrijwel niet meer voor.

2.8 De bedrijfseconomische betekenis van prijsegalisatieregelingen

Het aspect van prijsegalisatie dat in veel contractvormen voorkomt kan van betekenis zijn om liquiditeitsproblemen te voorkomen die zouden kunnen ontstaan in perioden met lage opbrengstprijzen. Het boekjaar 1974/75 was het voorbeeld van een periode waarin de prijzen zo laag waren dat in de varkensmestrij liquiditeitsproblemen zouden kunnen worden verwacht.

Aan de hand van enkele begrotingen zal worden nagegaan onder welke omstandigheden deze periode met lage prijzen tot ernstige moeilijkheden op bedrijven kan leiden. Deze begrotingen zijn, wat de biotechnische gegevens betreft, gebaseerd op de uitkomsten van bedrijfsboekhoudingen met meer dan 250 mestvarkens. De resultaten hiervan zijn gepubliceerd in LEI-publikatie 3.65 "Varkens 1976".

De investeringen in gebouwen berusten op gegevens die voor de berekening van de richtprijs voor biggen zijn vastgesteld. (In overleg tussen het Consulentenschap voor de Varkenshouderij i.a.d. en het Consulentenschap Boerderijbouw en Inrichting.)

De opbrengstprijzen van de varkens zijn ontleend aan de LEI-prijzenstatistiek. De netto-opbrengstprijs is (in verband met kortingen op grond van het geslacht gewicht) 4 cent lager dan de prijs die op bijlage 1 is vermeld (zie bijlage 4).

De biggenprijzen zijn eveneens op de LEI-prijzenstatistiek gebaseerd (bijlage 8). De compensatie voor de lage slachtvarkensprijs die de mesters ontvingen in de vorm van een lagere biggenprijs was in 1974/75 relatief gelijk aan die over de gehele periode van 7 jaar nl. ongeveer 50%.

De voerprijzen zijn op de LEI-prijzenstatistiek gebaseerd. De netto-prijs voor een bedrijf met 1000 mestvarkensplaatsen is gesteld op de prijs bij afname van 8000 kg per keer.

Op bijlage 12 is een rentabiliteitsbegroting gegeven, voor het boekjaar 1974/75, van een bedrijf met 1000 mestvarkensplaatsen.

Bij het opstellen van deze begroting is aangenomen dat er een continue bezetting op het bedrijf is zodat per maand een gelijk aantal slachtvarkens wordt afgeleverd en een gelijk aantal biggen wordt aangekocht ("going concern").

Uit deze begroting blijkt dat voor gemiddelde omstandigheden een arbeidsopbrengst van - f 4050,- per jaar berekend kan worden.

Deze rentabiliteitsbegroting zal als basis worden gebruikt

voor liquiditeitsberekeningen. Voor verschillende omstandigheden waaronder bedrijven kunnen verkeren, zullen berekeningen worden gemaakt van de ontvangsten en de uitgaven.

2.8.1 Nieuw gestichte bedrijven

De mogelijkheden om prijsrisico op te vangen zijn het geringst direct na een grote investering. In deze eerste berekening zal daarom worden uitgegaan van de situatie waarin in het boekjaar 1973/74 een stal voor 1000 mestvarkens is gebouwd die aan het eind van 1973 is gereedgekomen en waaruit bij het begin van het boekjaar 1974/75 de eerste varkens werden afgeleverd. De uitgangspunten voor deze berekening zijn:

- het eigen vermogen bedroeg toen de stal gebouwd werd 30% van de totale investering. Er moest f 351400,- geleend worden;
- over het geleende vermogen wordt 10% rente betaald. De aflossing is 5%. Er is aan het begin van het boekjaar nog niet afgelost;
- de gezinsuitgaven zijn f 25000,-. Voor zover er inkomstenbelasting over een vorig boekjaar betaald moest worden was hiervoor een bedrag gereserveerd. Er wordt aangenomen dat een voorlopige aanslag over het jaar 1974 bijgesteld kan worden met het oog op de ongunstige varkensprijzen, zodat deze niet in 1974 betaald werd;
- buiten beschouwing zijn gelaten de ontvangsten die niet met de varkenshouderij samenhangen (neveninkomsten, erfenissen, schenkingen). Volgens publikatie 3.63, "De financiële positie van de landbouw in 1974/75", bedroegen deze gemiddeld ruim f 4000,- per bedrijf.

De in 1974/75 beschikbare middelen zijn:

arbeidsopbrengst	- f 4050,-
afschrijving gebouwen	" 27540,-
berekende rente gebouwen	" 14688,-
berekende rente levende inventaris	" 12960,-
Totaal	f 51138,-

De uitgaven zijn:

gezinsbestedingen	f 25000,-
aflossingen	" 17570,-
betaalde rente	" 35140,-
Totaal	f 77710,-

De hoeveelheid liquide middelen neemt f 26572,- af. Aangenomen mag worden dat er aan het begin van het boekjaar 1974/75 geen of weinig liquide middelen beschikbaar waren. Doordat de prijsval

plotseling optreedt is de stal van januari t/m april 1974 volgelegd met biggen die voor een normale prijs zijn aangekocht. Aan het eind van het boekjaar 1974/75 had het tekort aan liquide middelen zijn maximum bereikt. In mei 1975 waren de prijzen weer zodanig dat (onder gemiddelde omstandigheden) de liquide middelen weer toenamen.

Deze begroting gaat uit van een continue bezetting van de stal. Er is een regelmatig afleveringspatroon en per maand wordt een constante hoeveelheid voer aangekocht. Als wordt aangenomen dat ook de gezinsuitgaven regelmatig over het jaar verdeeld zijn dan zijn de tijdstippen waarop tekorten aan liquide middelen zich kunnen manifesteren afhankelijk van de termijnen waarop de verplichtingen (rente en aflossingen) aan de bank moeten worden voldaan.

Bij de gegeven uitgangspunten zou het tekort aan liquide middelen aan het einde van het boekjaar tot ruim f 26000,- zijn opgelopen. Het afsluiten van een minimumprijscontract zou deze situatie geheel of gedeeltelijk hebben kunnen voorkomen.

Bedrijven die geen contract hadden afgesloten zouden de volgende mogelijkheden hebben om de ontstane liquiditeitsproblemen op te lossen:

- aan de bank vragen om tijdelijk uitstel van de aflossingsverplichtingen. Als dit wordt toegestaan blijft er nog een tekort van f 9000,-;
- hierin zou kunnen worden voorzien door het afsluiten van een aanvullende lening met borgstelling van het Borgstellingsfonds voor de Landbouw;
- verder biedt de Rijksgroepsregeling voor Zelfstandigen mogelijkheden voor leningen om tijdelijke liquiditeitsproblemen te overbruggen;
- de recentelijk in werking getreden Wet op de Investeringsrekening zal een bijdrage kunnen leveren om liquiditeitsproblemen in een periode na een investering te verlichten. Weliswaar is de premie in het eerste jaar nog niet beschikbaar, maar op grond van de te verwachten premie zal het wel mogelijk zijn om een overbruggingsfinanciering af te sluiten.

Als aan het eind van het boekjaar 1974/75 tijdelijke voorzieningen waren getroffen om het liquiditeitstekort op te lossen dan zou het tekort in de loop van de volgende maanden moeten worden ingelopen.

Op bijlage 16 is een begroting gegeven van het bedrijfsresultaat in het boekjaar 1975/76 voor een in het voorjaar van 1974 in gebruik genomen stal.

Op grond van de bedrijfsuitkomsten in 1974/75 bedroeg het tekort aan liquide middelen aan het einde van dat boekjaar f 26572,-. Zou voor dit tekort een tijdelijke financiering zijn afgesloten dan zouden daaraan kosten zijn verbonden. Aangenomen is dat deze kosten 10% bedroegen, zodat in de volgende periode f 29229,- zou

moeten worden ingelopen. De ontwikkeling van de liquide middelen is in dit geval in het boekjaar 1975/76:

Beschikbaar:

arbeidsopbrengst	f 63714,-
afschrijving gebouwen	" 28500,-
berekende rente gebouwen	" 15200,-
berekende rente levende inventaris	" 13860,-
Totaal	f 121274,-

Uitgaven:

gezinsbestedingen	f 27500,-
aflossingen	" 16692,-
betaalde rente	" 33383,-
Totaal	f 77575,-

De toename van de liquide middelen is in dit boekjaar f 43699,-, zodat er aan het einde van het boekjaar 1975/76 weer een overschot is aan liquide middelen. Een begroting per maand toont aan dat vanaf mei 1975 het tekort weer wordt ingelopen. Ongeveer 9 maanden later (januari 1976) zou het tekort verdwenen kunnen zijn en konden de kortlopende leningen weer zijn afgelost.

Deze berekeningen gaan uit van een continue bezetting van de stal. Het aantal afgeleverde varkens, het aantal biggen en de hoeveelheid voer is voor iedere maand gelijk.

Bij toepassing van het all-in all-out systeem is er geen continuïteit in de ontvangsten en de uitgaven. Er worden daardoor bijzondere eisen aan de financiering gesteld. De schommelingen in de vermogensbehoefte voor de levende have moeten kunnen worden opgevangen. De mate waarin schommelingen in de vermogensbehoefte optreden is mede afhankelijk van het aantal afdelingen waarin het bedrijf is verdeeld. Het aantal dagen dat een afdeling door één koppel bezet is, is afhankelijk van de groeisnelheid en van de tijd die nodig is voor het schoonmaken van de stal tussen twee mesttronden.

In bijlage 12 is de gemiddelde mestduur 141 dagen. Dat betekent dat na 141 dagen ongeveer de helft van de varkens het eindgewicht heeft bereikt. Een afdeling waarin all-in all-out wordt toegepast, wordt langer door een koppel bezet omdat in de regel de laatste varkens worden afgeleverd als 70% van de dieren het eindgewicht heeft bereikt. Van een koppel varkens zullen de laatste dieren (bij een gemiddelde van 600 gram groei per dag) 150 dagen na het opleggen worden afgeleverd. Daarna moet de afdeling worden schoongemaakt en weer met dieren uit de biggenafdeling worden volgelegd. Voordat biggen kunnen worden aangekocht moet de biggenafdeling worden schoongemaakt. Ongeveer 162 dagen na het opleggen

van de vorige koppel kunnen opnieuw biggen worden opgelegd. Het verloop van de mestperiode van een koppel is als volgt:

```
dag      1      opleg biggen;
"      126      afleveren van de eerste voorlopers;
"      150      afleveren van de laatste dieren;
"      162      opleg van de volgende koppel.
```

Op grond van deze uitgangspunten zal worden berekend welke fluctuaties er voorkomen in de investeringen in levende have bij een bedrijf met 6 afdelingen en bij een bedrijf met 3 afdelingen.

Voor de aan te kopen biggen zijn de gemiddelde kosten volgens de prijs van 1974/75 in rekening gebracht. De andere kosten komen overeen met de kostprijsberekening van het LEI.

In onderstaand overzicht is een berekening gemaakt voor een bedrijf met 1000 mestvarkensplaatsen en 6 afdelingen. Per periode van 27 dagen wordt een koppel biggen opgelegd.

Tabel 2.2 Aantal dieren en investeringen in dieren

Afdeling	1	2	3	4	5	6	Totaal
begin periode							
- aantal dieren	166	164	163	161	161	110	
- invest. (gld.)	13778	17712	22983	28819	36225	30250	149767
na 1 week,							
begin 2e week							
- aantal dieren	166	164	162	161	161	80	
- invest. (gld.)	14774	19024	24462	30590	38157	22400	149407
na 2 weken,							
begin 3e week							
- aantal dieren	165	163	162	161	161	20	
- invest. (gld.)	15675	20212	25920	32522	40250	5660	140239
na 3 weken,							
begin 4e week							
- aantal dieren	165	163	162	161	140	-	
- invest. (gld.)	16830	21679	27540	34454	36960	-	137463
				Gemiddeld (gld.)			144219

Gedurende een periode van 27 dagen is de investering in dieren in de eerste twee weken + f 5000,- hoger dan de gemiddelde investering. Over het algemeen zullen door dergelijke kleine fluctuaties over een korte periode geen financieringsmoeilijkheden ontstaan. Over een periode van 27 dagen worden in alle weken varkens afgeleverd en wel als volgt verdeeld over de periode:

1e week	30	slachtvarkens;
2e "	60	" ;
3e "	41	" ;
4e "	30	" .

Deze verdeling van de afleveringen zal weinig invloed hebben op de prijs die gemiddeld voor de varkens wordt ontvangen.

In bovenstaande berekening is uitgegaan van een bedrijf met 2 biggenafdelingen en 4 afmestafdelingen. De afdelingen hebben dan gemiddeld een oplegcapaciteit van 166 dieren.

Een bedrijf met 1000 mestvarkensplaatsen zal (bij nieuwbouw) volgens de huidige inzichten niet worden opgezet met minder en derhalve grotere afdelingen. Toch kan het in de praktijk voorkomen dat grotere afdelingen worden gebruikt. Hiervoor zal voor de volledigheid nog een berekening worden gemaakt van het aantal dieren en de investeringen in dieren voor een bedrijf dat all-in all-out toepast met één biggenafdeling en twee afmestafdelingen. Evenals in de voorgaande berekening wordt uitgegaan van de in 1974/75 betaalde biggenprijs. In 160 dagen wordt driemaal een koppel biggen aangekocht.

Tabel 2.3 Aantal dieren en investeringen in dieren

Afdeling	1	2	3	Gem.
begin periode				
- aantal dieren	333	326	322	
- investering (gld.)	27639	45966	72450	146055
na 2 weken				
- aantal dieren	330	324	322	
- investering (gld.)	31350	51840	80500	163690
na 4 weken				
- aantal dieren	328	322	220	
- investering (gld.)	35752	57960	60940	154652
na 6 weken				
- aantal dieren	326	322	40	
- investering (gld.)	40750	65366	11320	117436
		Gemiddeld (gld.)		145458

In een periode van 54 dagen is gedurende + 3 weken de investering in dieren belangrijk hoger dan het gemiddelde (maximaal + f 18000,-). Hieruit volgt dat daar de pieken die in de vermogensbehoefte voorkomen overbrugd moeten worden. Dit kan op verschillende manieren gebeuren.

- In het algemeen biedt de veevoederafrekening mogelijkheden voor het opvangen van kortdurende pieken in de vermogensbe-

hoefte. Als men van contante betaling (veelal met $\frac{1}{2}$ % korting) overgaat op betaling binnen een maand dan maakt dit al een leverancierskrediet mogelijk dat overeenkomt met de voederkosten gedurende een maand. Volgens de begroting in bijlage 12 is dit een bedrag van ruim f 24000,-. Hiermee kan de behoefte aan liquide middelen worden gedekt.

- Voorts zou men bij de financiering van een nieuw bedrijf waar het all-in all-out systeem in grote afdelingen wordt toegepast rekening kunnen houden met de tijdelijk grotere behoefte aan liquide middelen door wat hogere eisen te stellen aan het percentage eigen vermogen. Men zou dan iets minder ver kunnen gaan met het aantrekken van kredieten. Zou het eigen vermogen 33% van de investering bedragen in plaats van 30% dan zouden de schommelingen in de liquide middelen geheel met eigen vermogen kunnen worden opgevangen.

Het toepassen van all-in en all-out zal in een periode direct na een grote investering de motieven voor het afsluiten van een prijsgarantiecontract enigszins kunnen versterken.

De vraag kan nu nog gesteld worden in hoeverre het op deze wijze toepassen van all-in all-out in 1974/75 tot extra prijsrisico zou hebben kunnen leiden. Hoe groot was de kans dat de opbrengstprijis van het gemiddelde af zou wijken ten gevolge van het afleveren van een groot aantal varkens in een ongunstige week. Het afleveringspatroon over een periode van 54 dagen is als volgt:

1e en 2e week	0	slachtvarkens;
3e en 4e "	102	" ;
5e en 6e "	180	" ;
7e en 8e "	40	" .

Er zijn gewogen gemiddelde prijzen berekend bij verschillende aanvangstijdstippen van de eerste periode. Uit deze berekeningen blijkt dat de gemiddelde opbrengstprijis per jaar door meer of minder gelukkige afleveringsweken hooguit 2 cent per kg geslacht gewicht zal afwijken.

Voor een bedrijf met 1000 mestvarkensplaatsen betekent dit een bedrag van ongeveer f 3600,-. Door het toepassen van all in all out in 3 afdelingen neemt het prijsrisico relatief dus slechts in betrekkelijk geringe mate toe.

Dat het toepassen van het all-in all-out systeem in grote afdelingen (meer dan 200 biggen ineens opleggen) de vraag naar contracten stimuleert wordt waarschijnlijk vooral door de biggenvoorziening veroorzaakt. Het is voor een varkenshouder niet gemakkelijk om hierin te voorzien en hierdoor zal hij geneigd zijn zich tot een contractgever te wenden die voor de biggenvoorziening zorgt.

2.8.2 De invloed van een jaar met goede prijzen

De mogelijkheden om prijsrisico's op te vangen nemen (bij een

goed opgezet en goed geleid bedrijf) toe naarmate het bedrijf langer aan de produktie heeft deelgenomen. Door de afschrijvingen wordt ieder jaar een gedeelte van het geïnvesteerde bedrag omgezet in liquide middelen. Soms zullen deze direct weer in het bedrijf geïnvesteerd worden maar dan neemt hierdoor de waarde als onderpand toe. De mogelijkheid om over liquide middelen te beschikken blijft dan aanwezig door het afsluiten van aanvullende leningen.

In de volgende berekening is aangenomen dat in 1972/73 een nieuwe stal is gebouwd voor 1000 mestvarkens. Aan het begin van het boekjaar 1973/74 konden de eerste varkens worden afgeleverd. De situatie is dezelfde als in 2.8.1, alleen heeft de investering een jaar eerder plaatsgehad. Er zal een berekening worden gemaakt van de ontwikkeling van de liquiditeit in de boekjaren 1973/74 en 1974/75. Daartoe wordt op bijlage 13 een begroting gemaakt van de arbeidsopbrengst in het boekjaar 1973/74. Voor het boekjaar 1974/75 wordt de begroting van bijlage 12 gebruikt. Het bouwjaar van de stal heeft in deze begrotingen per saldo geen invloed op de uitkomst van een begroting, aangezien naar vervangingswaarde wordt afgeschreven.

Als de stal gebouwd wordt bedraagt het eigen vermogen 30% van de investeringen. Er wordt f 315700,- geleend. Het rentepercentage is 10% en de aflossing 5% per jaar. De gezinsuitgaven waren in 1973/74 f 23000,-.

Er wordt voorlopig geen rekening gehouden met de betaling van inkomstenbelasting en premie voor volksverzekeringen. Als gebruik werd gemaakt van vervroegde afschrijving en investeringsaftrek zal het belastbare inkomen over 1973/74 waarschijnlijk in de belastingvrije voet vallen.

De beschikbaar komende middelen zijn:

	1973/74	1974/75	Totaal
arbeidsopbrengst	f 70969,-	-f 4050,-	
afschrijving gebouwen	" 25500,-	" 27540,-	
berekende rente gebouwen	" 13600,-	" 14688,-	
berekende rente levende invent.	" 12480,-	" 12960,-	
Totaal	f 122549,-	f 51138,-	f 173687,-

De uitgaven zijn:

gezinsbestedingen	f 23000,-	f 25000,-	
aflossingen	" 15785,-	" 14996,-	
betaalde rente	" 31570,-	" 29992,-	
Totaal	f 70355,-	f 69988,-	f 140343,-
Toename liquide middelen			f 33344,-

Dank zij de gunstige prijzen in 1973/74 zijn er in 1974/75 voldoende middelen beschikbaar om de periode met lage prijzen te overbruggen. De ruimte in de liquide middelen is groot genoeg om aan eventuele fiscale verplichtingen te voldoen.

Als 1973/74 een jaar was geweest met gemiddelde prijzen (f 3,42/kg netto volgens de trend) dan zou de arbeidsopbrengst f 43829,- lager zijn geweest. Er zou dan in 1974/75 een liquiditeitstekort van ongeveer f 10000,- zijn ontstaan. Dit had door een gedeeltelijk uitstel van aflossingen opgelost kunnen worden. Bij het toepassen van all-in all-out in grote afdelingen zal de vorming van voldoende reserves om de risico's en de fluctuaties in de investeringen in dieren op te vangen 1½ - 2 jaar in beslag nemen.

2.8.3 Bij stap voor stap uitbreidingen

Voorgaande berekeningen hebben betrekking op het stichten van een nieuw bedrijf. Veelal heeft de opbouw van een bedrijf echter stap voor stap plaats.

In de volgende berekening is ervan uitgegaan dat eind 1973 (naast de twee bestaande stallen) een stal gebouwd is waarbij men met de investeringen zover is gegaan dat het eigen vermogen 30% van de vervangingswaarde bedroeg.

De vervangingswaarde van de gebouwen op dit bedrijf met 1000 mestvarkens was in 1974/75 f 367200,-. De rentabiliteitsbegroting komt overeen met de begroting op bijlage 12. Het eigen vermogen was 0,30 (f 367200,- + f 162000,-) = f 158760,-. Voor de vervangingswaarde en de boekwaarde van de stallen worden de volgende bedragen aangenomen.

Stal	Boekwaarde in % van vervangingswaarde	Vervangingswaarde	Boekwaarde in 1974/75
1	40	f 110000,-	f 44000,-
2	70	" 110000,-	" 77000,-
3	100	" 147200,-	" 147200,-
Totaal gebouwen			f 268200,-
Waarde levende have			" 162000,-
Totaal geïnvesteerd			f 430200,-
Eigen vermogen			" 158760,-
Leningen			f 271440,-

De beschikbaar gekomen middelen in 1974/75 zijn gelijk aan die in een nieuw gebouwde stal (2.8.1) namelijk f 51138,-.

De aflossingen zijn 5% en de rente bedraagt 10% van de leningen.

De uitgaven zijn in 1974/75:

gezinsbestedingen	f 25000,-
aflossingen	" 13572,-
betaalde rente	" 27144,-
Totaal	f 65716,-

De afname van de liquide middelen is f 14578,-.

Bij een geheel nieuw bedrijf namen de liquide middelen in 1974/75 met f 26572,- af. Bij stap voor stap uitbreidingen zouden de problemen (zoals te verwachten was) belangrijk kleiner zijn geweest.

2.8.4 Op gemengde bedrijven

Op gemengde gezinsbedrijven zal de varkenshouderij over het algemeen dienen als aanvullende produktietak. Veelal wordt op bedrijven met een te kleine produktieomvang een uitbreidingsmogelijkheid in de varkenshouderij gezocht. Als voorbeeld van de situatie op een traditioneel bedrijf in het Zandgebied (zonder veredeling) kan het gemiddelde dienen van 62 kleinere weidebedrijven (bijlage 18, rapport 3.63 LEI). De gemiddelde oppervlakte is 11,7 ha. Het netto-overschot was - f 24049,-. Het eigen vermogen was 89% van het balanstotaal. Het totaal gezinsinkomen was f 25403,- en de besparingen f 715,-.

De bijlagen 14 A t/m D geven een overzicht van de inkomensvorming en de inkomensbesteding op deze bedrijven.

Als in 1973/74 een varkensstal voor 400 mestvarkens zou zijn gebouwd, hoe zou de financiële positie dan in het boekjaar 1974/75 geweest zijn?

Bijlage 15 geeft een overzicht van de consequenties van het bouwen van deze stal.

Als wordt aangenomen dat al het eigen vermogen in grond en gebouwen is belegd dan heeft men voor het bouwen van de stal en voor de investering in levende have leningen moeten sluiten. Het verloop van de liquiditeit wordt dan als volgt door de bouw van de varkensstal beïnvloed:

Beschikbare middelen:

arbeidsopbrengst	- f 2279,-
berekende rente en afschrijving	" 17388,-
berekende rente levende have	" 5184,-
Totaal beschikbaar	f 20293,-

Financiële verplichtingen:

aflossingen	f 10240,-
betaalde rente	" 20480,-
Totaal verplichtingen	f 30720,-
Liquide middelen	- f 10427,-

De afname van de liquide middelen kan niet opgevangen worden door de ruimte in het gezinsinkomen dat uit de rundveehouderij wordt verkregen.

Uitstel van aflossingen zou ook in dit geval het liquiditeitsprobleem hebben kunnen oplossen. Er kan echter ook een aanvullende lening worden afgesloten. Het eigen vermogen, dat na de bouw van de varkensstal nog 59% van het balanstotaal is, laat hiervoor voldoende ruimte.

2.8.5 De invloed van het technisch resultaat

In de voorgaande berekeningen is aangenomen dat de technische kengetallen op de bedrijven met het gemiddelde overeenkomen. Het niveau van het technisch resultaat bepaalt mede de gevoeligheid voor prijsverschommelingen en de mogelijkheden om perioden met lage prijzen op te vangen.

De arbeidsopbrengst die in de begrotingen op de bijlage 12 en 13 is berekend is sterk afhankelijk van de technische kengetallen. Vooral de voederconversie heeft een grote invloed. Verhoging of verlaging van de voederconversie met 0,1 kg per kg groei heeft de volgende verlaging of verhoging van de arbeidsopbrengst tot gevolg:

1973/74	f 9013,-
1974/75	" 8623,-

Als op het bedrijf van bijlage 12 in het boekjaar 1974/75 de voederconversie 0,1 kg per kg groei lager was geweest dan zou het tekort aan liquide middelen niet f 26572,- hebben bedragen maar f 17949,-. Hieruit blijkt hoe belangrijk het technisch resultaat is. De invloed van de voederconversie op het resultaat is onafhankelijk van de prijs van de slachtvarkens maar wordt bepaald door de voerprijs. In 1973/74 was het verschil iets groter dan in 1974/75 doordat in 1973/74 de voerprijs hoger was.

De invloed van de groei per dag is berekend door in de bijlagen 12 en 13 een variant uit te werken met een 3% snellere groei (3% meer afgeleverde varkens). De resultaten zijn tussen haakjes geplaatst.

De verhoging van de arbeidsopbrengst door 3% sneller groei was:

1973/74	f 3912,-
1974/75	f 1802,-

Uit het voorgaande volgt dat bij een gelijkwaardige (beide + 3%) verbetering van de technische kengetallen de invloed van de voederconversie belangrijk groter is dan de invloed van de groei per dag. Bovendien blijkt de invloed van de voederconversie niet en de invloed van de groei per dag wel afhankelijk te zijn van de varkensprijs. Doordat in perioden met lage prijzen het effect van de groei per dag geringer is, is de betekenis van de groei in verband met het prijsrisico vrij gering.

2.8.6 Het percentage eigen vermogen

In de begroting op bijlage 12 is aangenomen dat er 30% eigen vermogen is.

Iedere 10% meer of minder eigen vermogen heeft op de ontwikkeling van de liquide middelen een invloed van f 7515,- per jaar.

Bij zeer geringe percentages eigen vermogen zou daardoor het tekort aan liquide middelen belangrijk hoger zijn geweest dan bij 30% eigen vermogen is berekend.

In 1974/75 zou er (op een nieuw bedrijf in het eerste productiejaar) geen teruggang van de liquide middelen zijn opgetreden bij ongeveer 60% eigen vermogen en bij gemiddelde technische resultaten.

Bij 40% eigen vermogen zouden de problemen opgelost zijn door het uitstellen van de aflossingen.

2.8.7 Samenvatting van de betekenis van prijsegalisatie

Prijsegalisatie beoogt de ontvangstenstroom gelijkmatiger te maken om daardoor liquiditeitsproblemen te helpen voorkomen. Uit begrotingen blijkt echter dat goed opgezette bedrijven met een gemiddeld resultaat over het algemeen wel in staat zijn een periode met lage prijzen te overbruggen. Alleen in het eerste jaar na een grote investering kunnen liquiditeitsproblemen ontstaan.

In een periode met lage prijzen zullen er meer bedrijven in moeilijkheden komen dan uit deze berekeningen blijkt. Veelal zullen dit niet goed renderende bedrijven zijn. De oorzaken hiervan kunnen zijn:

- een laag saldo per dier;
- een geringe arbeidsproductiviteit.

Een periode met lage prijzen laat fouten in bedrijfsopzet en bedrijfsvoering duidelijker aan de oppervlakte komen. In deze gevallen is opheffing van deze fouten de juiste remedie en niet het afsluiten van een contract.

Ook bedrijven met een zeer laag percentage eigen vermogen en bedrijven waar (door welke oorzaak dan ook) in goede jaren te weinig gereserveerd wordt zijn gevoeliger voor liquiditeitsproblemen.

2.9 De bedrijfseconomische betekenis van minimumprijs-garanties over een periode van drie jaar

Uit bijlage 2 blijkt dat de gemiddelde prijzen over een periode van 3 jaar nog een golfbeweging vertonen. De uitslagen van deze golf zijn echter klein, slechts enkele centen per kg geslacht gewicht. Doordat deze afwijkingen zo klein waren is er in het verleden nog geen periode van drie jaar voorgekomen waarin afgesloten minimumprijsgaranties effectief werden. De ervaring leert nl. dat minimumprijsgaranties heel vaak worden afgesloten op een niveau

dat overeenkomt met de kostprijs exclusief arbeidskosten. Dat wil zeggen dat de gegarandeerde prijs f 0,20 tot f 0,25 lager ligt dan de kostprijs. In de periode 1969/72 waren de afwijkingen in de driejaarlijkse gemiddelden het grootst, maar bedroegen toch niet meer dan 5-8 cent per kg. De conclusie kan zijn dat minimumprijs-garanties, die over een bepaalde periode lopen, tot nu toe geen bedrijfseconomische betekenis hebben gehad.

2.10 De bedrijfseconomische betekenis van prijsafspraken of minimumgaranties voor een korte periode

Deze prijsafspraken en garanties hebben een looptijd die gelijk is aan de lengte van de mestperiode. Voor het overbruggen van een periode met lage prijzen hebben ze hun betekenis hoofdzakelijk in de eerste vier à vijf maanden van de periode met lage prijzen. Als een periode met lage prijzen is ingezet zal de contractgever de voorwaarden bij de prijsverwachting aanpassen.

Voor een varkensmester is het van betekenis dat de bedragen die uit de garantie worden verkregen definitieve opbrengsten zijn en geen voorschotten die later weer verrekend moeten worden. Dit heeft echter wel tot gevolg dat deze vorm voor prijsegalisatie slechts een geringe betekenis kan hebben.

3. HET AFWENTELLEN VAN HET TECHNISCHE RISICO

Het technisch resultaat is (bij een gegeven voerprijs) het belangrijkste gegeven voor de economie van een varkensmesterijbedrijf. De grote invloed van het technische resultaat ontstaat door de relatief hoge non-factorkosten. Op een varkensmesterijbedrijf komen 85-90% van de kosten voor rekening van aangekochte biggen, aangekocht voer en andere uitgaven die voor het houden van mestvarkens nodig zijn.

Slechts 10-15% van de kosten komt voor rekening van de produktiefactoren arbeid, kapitaal en grond.

De non-factorkosten (vooral het veevoer) hebben daardoor een grote invloed. Relatief kleine verschuivingen kunnen grote veranderingen teweegbrengen in het bedrijfsresultaat.

3.1 De invloed van de voederconversie

In de kostprijsberekening voor mestvarkens (september 1978) bedragen de arbeidskosten (incl. bedrijfsleiding) 6,4% van de totale kosten. De voederkosten zijn 43,2% van de totale kosten. Dit is een verhouding van 1 : 7. Als er op het gebied van het voeren een fout wordt gemaakt waardoor de voerkosten met 1% stijgen, dan zal de arbeidsopbrengst met hetzelfde bedrag verlaagd worden. Dat bedrag is dan 7% van de arbeidsopbrengst (bij een opbrengstprijs die gelijk is aan de kostprijs).

De invloed van verschillen in voederconversie is onafhankelijk van de opbrengstprijs.

Bij een geslacht gewicht van 83 kg is het berekende levende gewicht 106 kg. De groei in de mestfase is 84 kg.

Een verschil van 0,1 kg voer per kg groei betekent een verschil van 8,4 kg voer per afgeleverd varken. Bij een voerprijs van f 50,- per 100 kg vertegenwoordigt dit een bedrag van f 4,20 per afgeleverd varken of van f 10,70 per varken per jaar.

3.2 De invloed van de groei per dag

Een verhoging van de groeisnelheid heeft tot gevolg dat het aantal afleveringen per varken per jaar toeneemt. Als op een bedrijf de groeisnelheid per dag van 600 gram tot 610 gram toeneemt dan is dit een verhoging van 1,7%. Het aantal afleveringen per jaar zal dan van 2,55 varkens (volgens LEI-rapport 3.65) worden verhoogd tot $101,7 \times 2,55 = 2,593$ of wel met 0,043 toenemen.

De verandering in het inkomen die hiermee samenhangt is afhankelijk van de opbrengstprijs van de slachtvarkens.

Omdat de vaste kosten per jaar door de verandering in groei

ongewijzigd blijven is het inkomenseffect gelijk aan de opbrengst minus de variabele kosten. Voor de situatie dat de opbrengstprijis gelijk is aan de kostprijs is de opbrengst minus de variabele kosten gelijk aan de vaste kosten. Volgens de kostprijsberekening voor de periode maart - juni 1978 waren de vaste kosten op bedrijven met 500 mestvarkens f 46,35 per afgeleverd varken en de kostprijs was f 3,88 per kg. Bij een opbrengstprijis van f 3,88 per kg geslacht gewicht was de opbrengst minus de variabele kosten dus f 46,35 per afgeleverd varken. De 0,043 slachtvarkens die (dank zij 10 gram extra groei per dag) op jaarbasis extra worden afgeleverd zullen een bijdrage aan het inkomen geven van $0,043 \times f 46,35 = f 1,99$.

Als de opbrengstprijis niet gelijk is aan de kostprijs dan moet dit bedrag gecorrigeerd worden met het verlies of de winst.

Het afleveren van 0,043 slachtvarkens extra komt overeen met een meerproduktie van 3,55 kg geslacht gewicht. Een verschil van f 0,20 per kg geslacht gewicht heeft tot gevolg dat voor het extra geproduceerde gewicht $3,55 \times f 0,20 = f 0,71$ meer wordt ontvangen. De biggenprijs is dan echter ook hoger. Aangenomen wordt dat 48% van de prijsverandering aan de fokker wordt doorgegeven. De winst die samenhangt met een verbetering van de groei met 10 gram per dag en een verhoging van de prijs met f 0,20 per kg komt overeen met f 0,37 per jaarvarken. Op grond van deze gegevens kan voor het inkomenseffect van 10 gram groei per dag het volgende schema worden opgesteld:

opbrengstprijis	invloed van 10 gram groeiverandering per dag op de arbeidsopbrengst per varken per jaar
f 3,20	f 0,73
" 3,40	" 1,10
" 3,60	" 1,47
" 3,80	" 1,84
" 3,88	" 1,99
" 4,00	" 2,21
" 4,20	" 2,58
" 4,40	" 2,95

3.3 De invloed van de classificatie

Een verschil van 10% EAA + IA verhoogt of verlaagt de opbrengst per afgeleverd varken met f 1,17. Per jaarvarken omgerekend wordt dit een verschil van f 3,10.

3.4 De spreiding in de resultaten

Uit het voorgaande volgt dat het bio-technische resultaat gro-

te invloed op het bedrijfsresultaat kan hebben. De verschillen tussen de bedrijven zijn groot. Dit kan worden aangetoond met de resultaten van 45 LEI-bedrijven over de boekjaren 1971/72 tot 1973/74.

Deze 45 bedrijven kunnen naar het saldo opbrengst min voerkosten gemiddeld over drie jaar als volgt worden ingedeeld:

opbrengst minus voerkosten en biggenkosten per varken per jaar (gld.)	aantal bedrijven
tot 100	6
100 - 119	11
120 - 139	11
140 - 159	10
160 of meer	7

De belangrijkste oorzaak van deze verschillen ligt in de bedrijfsvoering. De bedrijfsvoering biedt belangrijke mogelijkheden om het bedrijfsresultaat in gunstige zin te beïnvloeden.

3.5 De hoogte van de vergoeding

In de z.g. loonmestcontracten wordt een vaste vergoeding voor arbeid en huisvesting geboden. Er zijn ook vormen waarin met een vaste vergoeding en een vorm van winstdeling wordt gewerkt.

In het eerste geval neemt de contractgever het bio-technisch risico geheel van de varkensmester over; in het tweede geval gedeeltelijk.

De varkensmester heeft daardoor geheel of gedeeltelijk afstand gedaan van de mogelijkheid om door goede bio-technische resultaten het bedrijfsresultaat gunstig te beïnvloeden. Hiermee heeft hij een belangrijk deel van zijn functie als ondernemer prijsgegeven.

Waarschijnlijk zal de gegarandeerde vergoeding als regel lager liggen dan het saldo op een voor eigen risico werkend goed geleid bedrijf.

Bedrijfseconomisch gezien heeft dit tot gevolg dat een regelmatig inkomen wordt verkregen. Het inkomen is echter veelal laag in verhouding tot het vermogen dat in gebouwen is geïnvesteerd en ook in verhouding tot het aantal varkens dat moet worden verzorgd. Kortom de factorkosten worden onvoldoende beloond.

4. DE FINANCIERING

Varkensmesterij is een kapitaalintensieve produktietak. Door één arbeidskracht kan een stal met een gemiddelde bezetting met 1175 mestvarkens verzorgd worden.

Bij het prijspeil van 1978 wordt bij nieuwbouw (volgens een begroting van het Consulentenschap voor Boerderijbouw en Inrichting) ongeveer f 570000,- in de stallen en de inrichting geïnvesteerd. De varkens, de voedervoorraad enz. vragen een gemiddelde investering van f 250000,-. De totale investering is gemiddeld ongeveer f 820000,- exclusief een woning.

Bij het bouwen van nieuwe stallen gaan de vrije financieringsmogelijkheden in alle gevallen tot 70% van het geïnvesteerde vermogen. In bepaalde gevallen is het wel mogelijk 80% van de investeringen gefinancierd te krijgen zonder contracten af te sluiten. Vrije financiering van de mestvarkens gaat tot f 175,- per varken. De financieringsmogelijkheden zijn afhankelijk van de garanties die door het Borgstellingsfonds voor de Landbouw gegeven worden. Bij de beoordeling van de aanvragen zal de persoon van de aanvrager en de verwachting omtrent het resultaat een belangrijke rol spelen. Als deze beoordeling gunstig is kan de financiering van een bedrijf met 1175 slachtvarkens er als volgt uitzien:

1e hypotheek (60%)	f 342000,-
hypotheek met BF-garantie (20%)	" 114000,-
mestvarkenskrediet (f 175,-/dier)	" 206000,-
eigen vermogen	<u>" 158000,-</u>
Totaal vermogen	f 820000,-

Het eigen vermogen is ruim 19% van het totaal vermogen. Het geleende vermogen is 81%.

In bovenstaande berekening is aangenomen dat een bedrijf met gemiddeld 1175 slachtvarkens als nieuw bedrijf gesticht wordt. Meestal heeft er echter een geleidelijke uitbreiding plaats. De financiering wordt dan gemakkelijker doordat de inflatie (en de daaruit voortvloeiende waardeestijging van vaste goederen) het eigen vermogen belangrijk kan doen toenemen.

Het volgende rekenvoorbeeld laat de invloed hiervan zien:

	bestaande stal	nieuwe stal
bouwjaar	1970	1978
gem. aantal dieren	700	475
nieuwwaarde in bouwjaar	f 190000,-	f 230000,-
leningen in bouwjaar (80%)	" 152000,-	
afgelost (40%)	" 61000,-	
restant lening in 1978	" 91000,-	
vervangingswaarde	" 340000,-	
getaxeerde waarde 1978	" 192000,-	
mestvarkenskrediet (f 120,-/dier)	" 84000,-	
waarde dieren in 1978	" 150000,-	" 100000,-

Het totale bedrijfsvermogen is in 1978:

stal van 1970	f 192000,-
stal van 1978	" 230000,-
waarde dieren	" 250000,-
Totaal	f 672000,-

De maximale kredietmogelijkheden zijn bij vrije financiering:

hypotheek op stal 1970 (80%)	f 154000,-
hypotheek op stal 1978 (80%)	" 184000,-
mestvarkenskrediet	" 206000,-
eigen vermogen	" 128000,-
Totaal vermogen	f 672000,-

Het eigen vermogen kan f 30000,- lager zijn dan wanneer het bedrijf geheel nieuw wordt opgezet; het eigen vermogen is ongeveer 16% van de vervangingswaarde en het geleende vermogen is 66% van de vervangingswaarde. Er is f 118000,- minder geleend dan bij nieuwbouw van het gehele bedrijf. Er is aan leningen beschikbaar f 502000,-. De bestaande leningen voor de oude stal (hypotheek en mestvarkenskrediet) zijn f 91000,- + f 84000,- = f 175000,-. Voor de financiering van de varkensstapel in de nieuwe stal is f 100000,- nodig. Voor de bouw van de nieuwe stal is aan kredieten beschikbaar f 502000,- - f 275000,- = f 227000,-. In dit geval zou de uitbreiding bijna geheel kunnen worden gefinancierd zonder daarbij van eigen middelen in liquide vorm gebruik te maken. Dit wordt mede mogelijk gemaakt doordat de banken de mestvarkenskredieten die bij vrije financiering verstrekt worden hebben verhoogd.

5. COÖRDINATIE VAN DE PRODUKTIE MET DE TOELEVERENDE EN AFNEMENDE BEDRIJVEN

De varkensmesterij is een kapitaalintensieve produktietak. Dit geldt echter ook voor de veevoederindustrie als toeleverend bedrijf en voor de slachterij als afnemend bedrijf. Het proces van differentiatie dat de laatste vijftig jaar steeds verder is gegaan heeft geleid tot bedrijven die slechts een klein deel van het produktieproces voor hun rekening nemen en die daardoor in staat zijn kapitaalintensieve produktiemethoden toe te passen.

Door deze omstandigheden (meer kapitaalgoederen, mechanisatie, automatisering, arbeidsverdeling) gaat de zorg voor het voortdurend bezet houden van het produktieapparaat steeds zwaarder wegen. Voor veevoederleveranciers en slachterijen kan het afsluiten van contracten een bijdrage leveren in het streven de capaciteit van het bedrijf zo optimaal mogelijk te benutten.

Biedt dit aspect van de contractproduktie voor het varkensmesterijbedrijf voordelen?

Voor de veevoedervoorziening heeft, onder de huidige omstandigheden, contractproduktie geen voordelen. Voor de voorziening met veevoer zijn er vrijwel onbeperkte mogelijkheden. De kans dat hierin verandering zal komen lijkt niet groot.

Bij de afzet van slachtvarkens zijn er tot nu toe weinig stagnaties geweest. In perioden met een groot aanbod of in perioden met minder slachtdagen (door feestdagen of vakanties) kan de levering van slachtvarkens wel eens een week later plaatshebben dan de varkenshouder wenst. Dit heeft zowel bij vrije verkoop als bij gecontracteerde dieren plaatsgehad. Tot nu toe hebben contracten weinig voordeel geboden wat de afzet van varkens betreft. Dit is echter mede veroorzaakt door de overcapaciteit van de slachterijen. Als er in de toekomst een situatie zou ontstaan met een relatief kleinere capaciteit van de slachterijen dan zou het voordeel van contracten bij de afzet groter kunnen worden. Er zijn overigens geen aanwijzingen dat deze situatie zich bij een voldoende grote manbezetting van de slachterijen zal voordoen.

De biggenvoorziening is één van de knelpunten van een varkensmesterijbedrijf. Gesloten bedrijven, met eigen aanfok van biggen, hebben over het algemeen de beste biggenvoorziening. Bij aankoop van biggen worden de beste resultaten verkregen door bedrijven die van één (of van zo weinig mogelijk) vermeerderaar(s) hun biggen betrekken. Dit is echter niet altijd mogelijk en in die gevallen kan het organisatorisch voordelen hebben om de biggenvoorziening in het kader van een contract te regelen. In hoeverre dit produktietechnisch een goede vorm van biggenvoorziening is, hangt af van de kwaliteit van de biggen en van de vraag of ze door één (of zo weinig mogelijk) vermeerderaar(s) geleverd kunnen worden.

Coördinatie van de produktie in het kader van de contractering kan leiden tot besparing op arbeidstijd. Deze tijdwinst zal vooral kunnen ontstaan op de bedrijven waar zonder contract de biggenaankoop veel tijd vergt.

Met name is dit het geval voor bedrijven die het all-in all-out systeem in grote afdelingen toepassen. Deze zullen spoedig geneigd zijn om terwille van de biggenvoorziening een contract af te sluiten.

6. DE BEGELEIDING VAN DE BEDRIJVEN

Een varkensmesterijbedrijf stelt hoge eisen aan de bedrijfsleiding. Door de relatief kleine toegevoegde waarde per dier hebben kleine afwijkingen in het technisch resultaat grote invloed op het financiële resultaat. Een varkensmester beschikt over vele mogelijkheden om zich van bedrijfstechnische, veterinaire, bedrijfs-economische, sociaal-economische of fiscale adviezen te laten voorzien. Hij zal echter ten aanzien van al deze aspecten zelf zijn beslissingen moeten nemen. Zijn adviseurs zullen (terecht) vermijden op de stoel van de ondernemer te gaan zitten.

Eén van de motieven voor het afsluiten van contracten zou weleens de (soms onbewuste) wens kunnen zijn om een aantal van deze beslissingen te ontlopen. Door het afsluiten van contracten kan een varkensmesterijbedrijf in een bepaald kader worden geplaatst waarbinnen de economie van het bedrijf zich afspeelt. Dit geeft wellicht een gevoel van "geborgtheid". Motieven van deze aard zijn moeilijk naar waarde te taxeren en hangen samen met de karaktereigenschappen van de ondernemer. Ze kunnen bij het afsluiten van contracten een belangrijke rol spelen.

7. SAMENVATTING

Uit een beschouwing over het prijsverloop in de laatste tien jaar blijkt dat door de varkenscyclus en door incidentele oorzaken grote prijsfluctuaties zijn veroorzaakt. Vooral het boekjaar 1974/75 werd gekenmerkt door een "prijsdal". De gemiddelde opbrengstprijis van slachtvarkens lag in dat jaar f 0,90 per kg geslacht gewicht lager dan in het voorgaande en het volgende jaar. Uit het berekende 36-maands voortschrijdend gemiddelde blijkt dat de trend in de prijzen tussen mei 1969 en april 1976 met f 0,77 per kg geslacht gewicht is gestegen.

De trend in de voerprijs steeg in dezelfde periode met f 13,95 per 100 kg. Een berekening toont aan dat de verhoging van de slachtvarkensprijs f 0,10 meer was dan voor compensatie van de hogere voerprijs nodig was. Voor de stijging van de overige kosten kon slechts gedeeltelijk compensatie worden gevonden in de productiviteitsstijging. De marge is kleiner geworden, zoals ook blijkt uit een vergelijking van kostprijs en opbrengstprijis.

De biggenprijs is sterk afhankelijk van de slachtvarkensprijs. De correlatiecoëfficiënt tussen trendafwijkingen in de slachtvarkensprijs en de biggenprijs was 0,96. Gemiddeld werd + 50% van de opbrengstverandering van een slachtvarken, via de biggenprijs aan de biggenproducent doorgegeven.

Het prijsrisico in de varkensmesterij is drieledig:

- prijsschommelingen binnen een periode van drie jaar t.g.v. de varkenscyclus;
- prijswijzigingen als gevolg van de conjuncturele prijscyclus;
- de trend in de prijzen op langere termijn.

Teneinde na te gaan onder welke omstandigheden in het boekjaar 1974/75 liquiditeitsproblemen zouden zijn ontstaan op gespecialiseerde varkensmesterijbedrijven, zijn begrotingen opgesteld voor:

- een bedrijf met 1000 mestvarkensplaatsen dat in één keer is opgezet;
- met één arbeidskracht;
- met gemiddelde technische resultaten;
- voerprijzen met kortingen voor afname van grote hoeveelheden;
- en met een eigen vermogen van 30% van de vervangingswaarde.

Als dit bedrijf op het meest ongunstige tijdstip zou zijn gesticht (de eerste varkens afgeleverd in mei 1974), dan zouden in het eerste jaar de liquide middelen zijn afgenomen met f 26572,-. Als men uitstel van de aflossingen zou hebben verkregen dan zou het liquiditeitstekort nog bijna f 9000,- zijn geweest.

Als dit bedrijf één jaar eerder was gesticht, dan hadden de gunstige resultaten in het boekjaar 1973/74 voor een zo grote re-

serve gezorgd, dat er aan het eind van boekjaar 1974/75 nog een toename aan liquide middelen van ruim f 33000,- over beide boekjaren zou zijn geweest. Als in het boekjaar 1973/74 de prijzen gelijk zouden hebben gelopen met de gemiddelde trend, dan had men met de toename aan liquide middelen het tekort in 1974/75 ook nog kunnen opvullen; zij het met enige tegemoetkoming van de bank. Bij het toepassen van het "all-in all-out" systeem in grote afdelingen is voor een nieuw bedrijf 1½ - 2 jaar nodig voor het vormen van reserves voor het opvangen van fluctuaties in de opbrengsten en de investeringen in dieren.

Bij geleidelijke uitbreiding zijn de kansen op liquiditeitsproblemen veel kleiner (als men ervan uitgaat dat 30% van de verwingswaarde eigen vermogen is).

Op gemengde bedrijven waar de varkensmesterij een aanvullende produktietak is, zal een periode met lage opbrengstprijzen meestal wel kunnen worden overbrugd. Onder gemiddelde omstandigheden laat het percentage eigen vermogen wel een tijdelijke aanvullende lening toe.

Volgens deze uitgangspunten komen alleen die bedrijven in ernstige moeilijkheden die minder dan een jaar vóór het begin van het dal in het prijsverloop, een grote investering hebben gedaan.

In de praktijk zullen er in een periode met lage prijzen echter meer bedrijven in liquiditeitsmoeilijkheden komend uit deze berekeningen bij diverse uitgangspunten blijkt. De oorzaken hiervan zijn:

- een laag saldo per dier;
- een klein percentage eigen vermogen;
- een te geringe arbeidsproduktiviteit;
- andere oorzaken waardoor er in goede jaren te weinig wordt gereserveerd.

Als er in goede jaren te weinig kan worden gereserveerd dan zal dit bij lage prijzen tot liquiditeitsproblemen leiden. In deze gevallen worden door het afsluiten van prijsegalisatiecontracten de eigenlijke problemen niet opgelost. Wel zal de met de contractproduktie verbonden begeleiding van deze bedrijven een gunstige invloed hebben.

Minimumprijscontracten die betrekking hebben op een periode van drie jaar, hebben tot nu toe het risico in feite niet veranderd. Uit het prijsverloop blijkt dat uitgaande van de gemiddelde opbrengsten over een periode van drie jaar het prijsrisico gering is geweest.

Ten aanzien van de onzekerheid ten aanzien van de ontwikkeling van de prijs op lange termijn, in casu de grootte van de marges, bieden contracten geen oplossing.

Het technisch risico is van grote invloed op het bedrijfsresultaat. Bedrijven die dit risico willen uitsluiten (door bijvoorbeeld een loonmestcontract af te sluiten) missen dan wel een be-

langrijke mogelijkheid om het resultaat te verbeteren. Ze zullen over het algemeen de zekerheid van een regelmatig inkomen alleen kunnen verkrijgen, als ze een relatief laag saldo per dier aanvaarden.

Stichting van een bedrijf bij vrije financiering (dus zonder contracten) zou een eigen vermogen vereisen van minimaal 19% van het totaal benodigde vermogen. Als men met nog minder eigen vermogen een groot bedrijf wil stichten, dan zal financiering door middel van een contract met een veevoederfirma veelal noodzakelijk zijn. Dit geldt in geval een bedrijf in één keer wordt opgezet.

Als stap voor stap wordt uitgebreid dan zal als gevolg van de stijging van de vervangingswaarde van de bestaande gebouwen, in de loop van de tijd eigen vermogen worden gevormd. Op grond hiervan kan men na een aantal jaren verder uitbreiden zelfs zonder dat van eigen liquide middelen gebruik wordt gemaakt. Bij geleidelijke uitbreidingen kan dan ook met een kleiner eigen vermogen worden volstaan terwijl het geleende bedrag ook belangrijk geringer kan zijn.

De coördinatie van de gehele produktiekolom biedt waarschijnlijk aan veevoederbedrijven en slachterijen meer voordelen dan aan de varkensmesterijbedrijven. Wel kan de biggenvoorziening in het kader van een contract, voor deze mesterijen organisatorische voordelen opleveren. De invloed hiervan op het resultaat hangt af van de wijze waarop de biggenvoorziening wordt verzorgd en van de kwaliteit van de biggen. Dit aspect van de contractproduktie kan voor de bedrijfsleiding arbeidsbesparend werken.

De behoefte aan begeleiding van de bedrijfsvoering, het inbrengen van het bedrijf in een grotere organisatie, en de "geborgenheid" die daardoor ontstaat, zouden motieven kunnen zijn voor het afsluiten van contracten. Daar deze motieven buiten het terrein van de bedrijfseconomie liggen, zijn deze hier buiten beschouwing gebleven.

Het financiële resultaat over een periode van b.v. drie jaar is een belangrijk criterium om de waarde van contracten te beoordelen. Voor de meeste bedrijven waren alleen dan bedrijfseconomische motieven voor het afsluiten van contracten aanwezig als een gunstige invloed werd verwacht op:

- het technische resultaat (door de biggenvoorziening);
- de voerkosten (gunstige leveringsvoorwaarden van voer);
- de opbrengst van slachtvarkens;
- de arbeidstijd die aan de biggenaankoop moest worden besteed.

Alleen in bijzondere gevallen (in het eerste jaar na een grote investering of bij een klein percentage eigen vermogen) zijn prijsegalisatie en financiering bedrijfseconomische motieven voor het afsluiten van contracten geweest.

Bijlage 1. De netto-prijs van slachtvarkens 1) per kg geslacht gewicht (inc. BTW, excl. afleveringskosten)

Boekjaar	1967/68	1968/69	1969/70	1970/71	1971/72	1972/73	1973/74	1974/75	1975/76	1976/77	1977/78
mei	-	2,54	3,13	3,12	2,65	2,91	4,00	2,99	3,33	3,91	3,49
juni	-	2,61	3,22	3,03	2,72	2,96	4,01	2,89	3,65	3,88	3,71
juli	-	2,67	3,20	2,87	2,82	2,86	3,86	2,64	3,60	3,75	3,78
augustus	-	2,80	3,07	2,89	2,81	2,99	4,11	2,65	3,69	4,10	3,91
september	-	2,88	3,26	2,89	2,87	3,21	4,17	2,98	3,93	4,03	3,92
oktober	-	2,87	3,18	2,85	2,84	3,24	4,05	3,07	3,99	3,75	3,93
november	2,76	2,97	3,23	2,78	2,83	3,22	4,03	3,10	4,10	3,70	-
december	2,67	3,05	3,36	2,77	2,91	3,44	4,14	3,19	4,21	3,66	-
januari	2,69	3,13	3,39	2,77	2,94	3,60	4,02	3,13	4,26	3,66	-
februari	2,69	3,17	3,29	2,71	3,10	3,79	3,95	3,27	4,34	3,76	-
maart	2,64	3,18	3,40	2,71	2,98	3,83	3,65	3,31	4,35	3,57	-
april	2,53	3,10	3,20	2,67	2,88	3,93	3,17	3,31	4,28	3,53	-
Gemiddeld	-	2,91	3,24	2,84	2,86	3,33	3,93	3,04	3,97	3,78	-

1) Hoogst uitbetaalde gewichtsklasse.

Bron: Maandblad Prijsstatistiek - LEI.

42 Bijlage 2. De prijs van slachtvarkens per kg geslacht gewicht, 36-maands voortschrijdend gemiddelde

Boekjaar	1967/68	1968/69	1969/70	1970/71	1971/72	1972/73	1973/74	1947/75	1975/76	1976/77	1977/78
mei	-	-	2,99	3,00	2,96	3,23	3,40	3,57	3,62	-	-
juni	-	-	2,99	3,00	2,96	3,27	3,40	3,59	3,61	-	-
juli	-	-	2,99	3,00	2,96	3,30	3,41	3,61	3,60	-	-
augustus	-	-	2,99	2,99	2,98	3,33	3,41	3,63	3,59	-	-
september	-	-	2,99	2,99	2,99	3,36	3,42	3,64	3,59	-	-
oktober	-	-	3,00	2,98	3,01	3,37	3,44	3,65	3,60	-	-
november	-	-	3,00	2,98	3,04	3,38	3,45	3,65	3,62	-	-
december	-	-	3,01	2,97	3,06	3,39	3,47	3,64	3,64	-	-
januari	-	-	3,01	2,96	3,09	3,38	3,49	3,64	3,67	-	-
februari	-	-	3,01	2,96	3,12	3,38	3,51	3,64	3,71	-	-
maart	-	-	3,01	2,96	3,14	3,38	3,53	3,64	3,73	-	-
april	-	-	3,01	2,96	3,19	3,39	3,55	3,63	3,76	-	-

Bijlage 3. Slachtvarkensprijs t.o.v. 36-maands voortschrijdend gemiddelde (bijlage 1 minus bijlage 2)

Boekjaar	1967/68	1968/69	1969/70	1970/71	1971/72	1972/73	1973/74	1974/75	1975/76	1976/77	1977/78
mei	-	-	+0,14	+0,12	-0,31	-0,31	+0,60	-0,58	-0,29	-	-
juni	-	-	+0,23	+0,03	-0,24	-0,31	+0,61	-0,70	+0,04	-	-
juli	-	-	+0,21	-0,13	-0,14	-0,44	+0,45	-0,97	0,00	-	-
augustus	-	-	+0,08	-0,10	-0,17	-0,34	+0,70	-0,98	+0,10	-	-
september	-	-	+0,27	-0,10	-0,12	-0,15	+0,75	-0,68	+0,34	-	-
oktober	-	-	+0,18	-0,13	-0,17	-0,13	+0,51	-0,58	+0,39	-	-
november	-	-	+0,23	-0,20	-0,21	-0,16	+0,58	-0,55	+0,48	-	-
december	-	-	+0,35	-0,20	-0,15	+0,05	+0,67	-0,45	+0,57	-	-
januari	-	-	+0,38	-0,19	-0,15	+0,22	+0,53	-0,51	+0,59	-	-
februari	-	-	+0,28	-0,25	-0,02	+0,41	+0,44	-0,37	+0,63	-	-
maart	-	-	+0,39	-0,25	-0,16	+0,45	+0,12	-0,33	+0,62	-	-
april	-	-	+0,19	-0,29	-0,31	+0,54	-0,38	-0,32	+0,52	-	-

Bijlage 4. Vergelijking van de prijsstatistiek en de uitkomsten van technische administraties

Boekjaar	LEI-prijzen- statistiek	Verslag van consulentenschap te				
		Assen	Zwolle	Gouda	Tilburg	Roermond
1968/69	3,14	3,06	3,08	3,13	3,12	3,11
1969/70	3,13	2,95	3,06	3,13	3,08	3,00
1970/71	2,76	2,74	2,74	2,79	2,74	2,74
1971/72	2,98	2,93	2,92	3,01	2,94	2,94
1972/73	3,83	3,64	3,74	3,81	3,76	3,78
1973/74	3,35	3,35	3,26	3,36	3,30	3,23
1974/75	3,46	3,46	3,41	3,51	3,40	3,39
1975/76	4,08	4,01	3,99	4,11	4,03	3,98
1976/77	3,73	3,71	3,65	3,73	3,67	3,70
Gemiddeld	3,38	3,32	3,32	3,40	3,34	3,32

Bijlage 5. De prijs van mestvarkensvoeder per 100 kg, in bulk, afname 6000 kg

Boekjaar	1967/68	1968/69	1969/70	1970/71	1971/72	1972/73	1973/74	1974/75	1975/76	1976/77	1977/78
mei	-	37,20	36,70	40,00	39,60	39,10	48,70	48,60	46,10	52,00	57,60
juni	-	37,30	36,60	40,10	39,70	39,40	52,00	47,50	45,60	53,00	57,30
juli	-	37,30	36,40	40,00	39,80	39,40	52,80	47,00	46,00	54,20	56,70
augustus	-	36,90	36,30	39,50	39,50	39,40	52,40	47,50	46,80	54,90	55,30
september	-	36,70	36,60	39,80	39,00	39,70	51,20	48,00	47,70	56,10	53,60
oktober	-	36,70	36,90	39,60	38,90	40,20	50,00	49,10	48,40	56,40	52,60
november	36,90	36,80	36,90	39,60	39,10	41,60	49,00	50,00	48,60	55,60	-
december	37,10	36,90	37,30	39,90	38,70	43,40	50,20	50,30	48,80	55,20	-
januari	37,50	37,40	38,30	40,40	38,50	44,60	50,30	50,10	49,00	55,60	-
februari	37,60	37,40	39,20	40,10	38,30	46,00	50,90	49,10	49,40	56,20	-
maart	37,60	37,20	39,00	39,70	38,40	46,10	50,80	47,80	50,00	56,20	-
april	37,20	37,00	39,70	39,60	38,70	46,20	50,10	46,70	51,10	57,00	-
Gemiddeld	-	37,07	37,49	39,86	39,02	42,09	50,70	48,48	48,13	55,25	-

Bron: Maandblad Prijsstatistiek - LEI.

Bijlage 6. De prijs van mestvarkensvoeder per 100 kg, in bulk, afname 6000 kg (36-maands voortschrijdend gemiddelde)

Boekjaar	1967/68	1968/69	1969/70	1970/71	1971/72	1972/73	1973/74	1974/75	1975/76	1976/77	1977/78
mei	-	-	36,90	37,70	38,50	41,55	44,75	47,60	48,90	-	-
juni	-	-	36,95	37,75	38,65	41,85	45,10	47,75	49,05	-	-
juli	-	-	37,05	37,80	38,85	42,15	45,40	47,85	49,20	-	-
augustus	-	-	37,10	37,80	39,05	42,45	45,70	47,95	49,35	-	-
september	-	-	37,15	37,85	39,25	42,75	45,95	48,05	49,50	-	-
oktober	-	-	37,25	37,90	39,40	43,05	46,20	48,20	49,70	-	-
november	-	-	37,30	37,95	39,65	43,30	46,40	48,30	49,95	-	-
december	-	-	37,40	38,00	40,00	43,50	46,55	48,30	50,20	-	-
januari	-	-	37,45	38,10	40,35	43,70	46,75	48,35	50,50	-	-
februari	-	-	37,50	38,20	40,70	43,90	46,95	48,40	50,70	-	-
maart	-	-	37,55	38,30	41,00	44,15	47,15	48,55	50,85	-	-
april	-	-	37,65	38,40	41,30	44,45	47,40	48,75	50,95	-	-

Bijlage 7. De prijs van mestvarkensvoeder t.o.v. het 36-maands voortschrijdend gemiddelde (bijlage 5 - bijlage 6)

Boekjaar	1967/68	1968/69	1969/70	1970/71	1971/72	1972/73	1973/74	1974/75	1975/76	1976/77	1977/78
mei	-	-	-0,20	+2,30	+1,10	-2,45	+3,95	+1,00	-2,70	-	-
juni	-	-	-0,35	+2,35	+1,05	-2,45	+6,90	-0,25	-3,45	-	-
juli	-	-	-0,65	+2,20	+0,95	-2,75	+7,40	-0,85	-3,20	-	-
augustus	-	-	-0,80	+1,70	+0,45	-3,05	+6,70	-0,45	-2,55	-	-
september	-	-	-0,55	+1,95	-0,25	-3,05	+5,25	-0,05	-1,80	-	-
oktober	-	-	-0,35	+1,70	-0,50	-2,80	+3,80	+0,90	-1,30	-	-
november	-	-	-0,40	+1,65	-0,55	-1,70	+2,60	+1,70	-1,35	-	-
december	-	-	-0,10	+1,90	-1,30	-0,10	+3,65	+2,00	-1,40	-	-
januari	-	-	+0,85	+2,30	-1,85	+0,90	+3,55	+1,85	-1,50	-	-
februari	-	-	+1,70	+1,90	-2,40	+2,10	+3,95	+0,70	-1,30	-	-
maart	-	-	+1,45	+1,40	-2,60	+1,95	+3,65	-0,75	-0,85	-	-
april	-	-	+2,05	+1,20	-2,60	+1,75	+2,70	-1,95	+0,15	-	-

5 Bijlage 8. De prijs van biggen van + 22 kg per kg levend gewicht (franco mester, incl. BTW)

Boekjaar	1967/68	1968/69	1969/70	1970/71	1971/72	1972/73	1973/74	1974/75	1975/76	1976/77	1977/78
mei	-	3,09	4,36	4,62	3,18	4,00	5,40	3,88	4,44	5,57	4,43
juni	-	3,10	4,55	4,36	3,26	4,03	5,47	3,74	4,98	5,33	4,72
juli	-	3,12	4,57	4,04	3,42	3,88	5,07	3,09	4,90	5,01	4,88
augustus	-	3,18	4,40	4,07	3,44	3,94	5,42	3,08	5,04	5,61	5,16
september	-	3,27	4,61	3,98	3,52	4,14	5,50	3,60	5,40	5,55	5,22
oktober	-	3,26	4,55	3,59	3,49	4,13	5,40	3,72	5,51	4,95	5,32
november	2,98	3,32	4,52	3,21	3,45	4,12	5,40	3,72	5,69	4,80	-
december	2,99	3,44	4,67	3,22	3,57	4,33	5,57	3,81	5,89	4,66	-
januari	3,00	3,70	4,74	3,16	3,76	4,61	5,58	3,84	5,98	4,60	-
februari	3,13	4,00	4,77	3,14	4,11	4,98	5,62	4,13	6,12	4,87	-
maart	3,16	4,15	4,94	3,16	4,07	5,09	5,09	4,34	6,33	4,62	-
april	3,10	4,25	4,79	3,17	3,93	5,21	4,03	4,38	6,27	4,54	-
Gemiddeld	-	3,49	4,62	3,64	3,60	4,37	5,30	3,78	5,55	5,01	-

Bron: Maandblad Prijsstatistiek - LEI.

Bijlage 9. De prijs van biggen per kg levend gewicht, 36-maands voortschrijdend gemiddelde

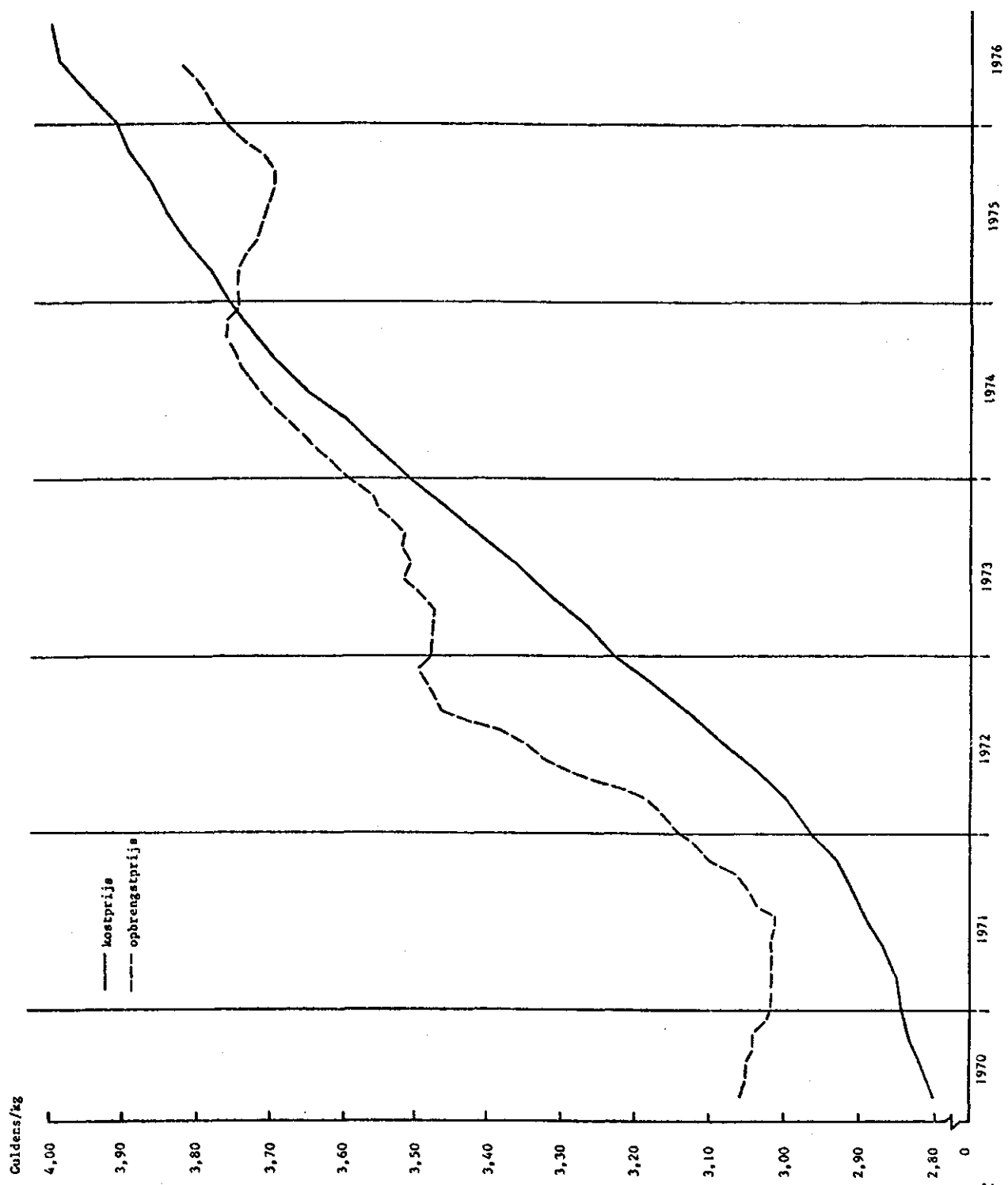
Boekjaar	1967/68	1968/69	1969/70	1970/71	1971/72	1972/73	1973/74	1974/75	1975/76	1976/77	1977/78
mei	-	-	3,90	3,96	3,86	4,15	4,46	4,70	4,86	-	-
juni	-	-	3,91	3,96	3,85	4,22	4,47	4,75	4,83	-	-
juli	-	-	3,91	3,96	3,84	4,28	4,47	4,78	4,80	-	-
augustus	-	-	3,92	3,97	3,85	4,35	4,47	4,82	4,78	-	-
september	-	-	3,92	3,96	3,85	4,41	4,48	4,85	4,77	-	-
oktober	-	-	3,92	3,96	3,86	4,43	4,49	4,88	4,78	-	-
november	-	-	3,92	3,94	3,89	4,45	4,50	4,88	4,80	-	-
december	-	-	3,92	3,92	3,92	4,46	4,53	4,88	4,83	-	-
januari	-	-	3,93	3,90	3,95	4,45	4,56	4,88	4,88	-	-
februari	-	-	3,94	3,89	3,98	4,44	4,59	4,88	4,93	-	-
maart	-	-	3,95	3,88	4,03	4,45	4,62	4,89	4,99	-	-
april	-	-	3,95	3,87	4,09	4,45	4,66	4,87	5,02	-	-

Bijlage 10. De prijs van biggen t.o.v. 36-maands voortschrijdend gemiddelde (bijlage 9 - bijlage 10)

Boekjaar	1967/68	1968/69	1969/70	1970/71	1971/72	1972/73	1973/74	1974/75	1975/76	1976/77	1977/78
mei	-	-	+0,46	+0,66	-0,68	-0,15	+0,94	-0,82	-0,42	-	-
juni	-	-	+0,64	+0,40	-0,59	-0,19	+1,00	-1,01	+0,15	-	-
juli	-	-	+0,66	+0,08	-0,42	-0,40	+0,60	-1,69	+0,10	-	-
augustus	-	-	+0,48	+0,10	-0,41	-0,41	+0,95	-1,74	+0,26	-	-
september	-	-	+0,69	+0,02	-0,33	-0,27	+1,02	-1,25	+0,63	-	-
oktober	-	-	+0,63	-0,37	-0,37	-0,30	+0,91	-1,16	+0,73	-	-
november	-	-	+0,60	-0,73	-0,44	-0,33	+0,90	-1,16	+0,89	-	-
december	-	-	+0,75	-0,70	-0,35	-0,13	+1,04	-1,07	+1,06	-	-
januari	-	-	+0,81	-0,74	-0,19	+0,16	+1,02	-1,04	+1,10	-	-
februari	-	-	+0,83	-0,75	+0,13	+0,54	+1,03	-0,75	+1,19	-	-
maart	-	-	+0,99	-0,72	+0,04	+0,64	+0,47	-0,55	+1,34	-	-
april	-	-	+0,84	-0,70	-0,16	+0,76	-0,63	-0,49	+1,25	-	-

Bijlage 11. Kostprijs en opbrengstprij (inclusief commissie en vracht) per kg geslacht gewicht (36-maands voortechrijdend gemiddelde)

Bijlage 12. Begroting voor een bedrijf met 1000 mestvarkensplaatsen
(prijspeil 1974/75)

Bouwjaar 1973/74

Afschrijvingspercentage (van de vervangingswaarde)

Gebouwen 5%

Inventaris 12,5%

Berekende rente: 8%

Investerings in gebouwen f 340000,-

Onderbezetting 15%

Afgeleverde slachtvarkens 2200 (2266)

Investerings in levende have f 162000,-

Voer per kg groei: 3,37 kg

Kosten (excl. arbeid)

Biggen (incl. uitval)

f 191620,- (197369)

Voerkosten

" 290594,- (299312)

Strooisel

" 880,- (906)

Gebouwen en inventaris

Afschrijving

" 27540,- (27540)

Rente

" 14688,- (14688)

Onderhoud

" 3672,- (3672)

Ziektenbestrijding

" 3080,- (3126)

Rente inventaris

" 12960,- (12960)

Overige kosten

" 7700,- (7816)

Totaal kosten

f 552734,- (567389)

Opbrengsten

2200 slachtvarkens (82,1 kg à f 3,00 netto)

f 541860,- (558116)

Overige opbrengsten

" 6820,- (7025)

Totaal opbrengsten

f 548680,- (565141)

Arbeidsopbrengst

- f 4050,- (- 2248)

( ) Begroting voor bedrijf met 3% snellere groei; overigens alle uitgangspunten gelijk.

De bio-technische gegevens voor deze begroting zijn ontleend aan bedrijfsboekhoudingen op bedrijven met meer dan 250 mestvarkens. De resultaten hiervan zijn gepubliceerd in de LEI-publikatie 3.65 "Varkens 1976".

De investeringen in gebouwen berusten op gegevens die voor de berekening van de richtprijs voor biggen zijn vastgesteld. (In overleg tussen het Consulent-schap voor de Varkenshouderij i.a.d. en het Consulent-schap Boerderijbouw en In-richting.)

De opbrengstprijzen van varkens zijn ontleend aan de gegevens van de LEI-prijzenstatistiek. De netto-opbrengstprijs is 4 cent per kg lager dan de prijzen die op bijlage 1 zijn vermeld (zie bijlage 4).

De voerprijzen zijn eveneens op de LEI-prijzenstatistiek gebaseerd.

Bijlage 13. Begroting voor een bedrijf met 1000 mestvarkensplaatsen
(prijsspeil 1973/74)

Bouwjaar 1972/73

Afschrijvingspercentage (van de vervangingswaarde)

Gebouwen 5%

Inventaris 12,5%

Berekende rente 8%

Investerings in gebouwen f 295000,-

Onderbezetting 15%

Afgeleverde slachtvarkens 2140 (2204)

Investerings in levende have enz. f 156000,-

Voer per kg groei: 3,46 kg

Kosten (excl. arbeid)

Biggen (incl. uitval)

f 256800,- (264504)

Voer

" 311856,- (321212)

Strooisel

" 856,- (882)

Gebouwen en inventaris

Afschrijving

" 25500,- (25500)

Rente

" 13600,- (13600)

Onderhoud

" 3400,- (3400)

Ziektenbestrijding

" 2996,- (3041)

Rente levende have

" 12480,- (12480)

Overige kosten

" 5992,- (6082)

Totaal kosten

f 633480,- (650701)

Opbrengsten

2140 slachtvarkens (83,8 kg à f 3,89)

f 697601,- (718529)

Overige opbrengsten

" 6848,- (7053)

Totaal opbrengsten

f 704449,- (725582)

Arbeidsopbrengst

f 70969,- (74881)

( ) Begroting voor bedrijf met 3% snellere groei; overigens alle uitgangspunten gelijk.

De uitgangspunten voor deze begroting zijn gelijk aan die van de begroting op bijlage 12.

Bijlage 14 A. Balansen debet van kleinere weidebedrijven in de Zandgebieden
(gem. per bedrijf in guldens)

Boekjaar 1974/75	62 eigendomsbedrijven		
	1-5-1974	1-5-1975	mutaties
Oppervlakte grond (kadastraal)		12,5 ha	
Oppervlakte grond in eigendom (kadastraal)	10,1 ha	10,3 ha	+ 0,2 ha
1. Grond in eigendom	129324	131599	+ 2275
2. Bedrijfsgebouwen in eigendom	34552	37617	+ 3065
3. Dode inventaris	12528	12644	+ 116
4. Veestapel	53908	53311	- 597
5. Veldinv. + voorraden grond en hulpstoffen	3135	3242	+ 107
6. Totale kapitaalgoederen	233447	238412	+ 4965
7. Kas en giro	1006	969	- 37
8. Lopende rekeningen bij Rabobanken	3647	4458	+ 811
9. Lopende rekeningen bij andere banken	-	2	+ 2
10. Voorraden eindprodukt	14	2	- 12
11. Kortlopende bedrijfsvorderingen	4081	4001	- 80
12. Spaarbanksaldi bij Rabobanken	17158	15896	- 1262
13. Spaarbanksaldi bij andere banken	1554	1976	+ 422
14. Effecten	2493	2481	- 12
15. Totale liquiditeiten	29953	29785	- 168
16. Deeln.- en ledenrekening bij agrar. coöp.	3134	3175	+ 41
17. Leningen u/g op lange termijn	3309	4028	+ 719
18. Totale vorderingen op lange termijn	6443	7202	+ 759
19. Woning/woongedeelte boerderij	21988	23181	+ 1193
20. Auto	2442	2059	- 383
21. Andere bezittingen	5571	5856	+ 285
22. Totale overige bezittingen	30000	31096	+ 1096
Balanstotaal	299843	306497	+ 6654

Bron: De financiële positie van de landbouw. Boekjaar 1974/75 LEI-publ. 3.63.

Bijlage 14 B. Balansen credit van kleinere weidebedrijven in de Zandgebieden
(gem. per bedrijf in guldens)

Boekjaar 1974/75	62 eigendomsbedrijven		
	1-5-1974	1-5-1975	mutaties
Oppervlakte grond (kadastraal)		12,5 ha	
Oppervlakte grond in eigendom (kadastraal)	10,1 ha	10,3 ha	+ 0,2 ha
23. Leningen van Rabobanken	13809	16530	+ 2721
24. Leningen van andere banken	237	220	- 17
25. Leningen van verzekeringsmaatschappijen	-	-	-
26. Leningen van familieleden	11420	11284	- 136
27. Leningen van ov. partic. en instellingen	355	319	- 36
28. Ruilverkavelingsverplichtingen e.d.	1057	1021	- 36
29. Totaal vreemd vermogen op lange termijn	26878	29374	+ 2496
30. Lopende rekeningen bij Rabobanken	957	1389	+ 432
31. Lopende rekeningen bij andere banken	317	392	+ 75
32. Leverancierskrediet	2454	2549	+ 95
33. Overige kortlopende bedrijfsschulden	336	664	+ 328
34. Totaal vreemd vermogen op korte termijn	4064	4994	+ 930
35. Totaal vreemd vermogen	30942	34368	+ 3426
36. Eigen vermogen	268901	272128	+ 3227
Balanstotaal	299843	306497	+ 6654
Eigen vermogen in % van het balanstotaal	89,7	88,8	- 0,9
Rentabiliteit van het totale vermogen		-5,1	
Rentabiliteit van het eigen vermogen		-6,5	

Bijlage 14 C. Inkomensvorming en inkomensbesteding op kleinere weidebedrijven
in de Zandgebieden (gem. per bedrijf in guldens)

Boekjaar 1974/75		62 eigendomsbedrijven
Oppervlakte cultuurgrond		11,7 ha
1. Netto-overschot (op pachtbasis)		-20409
2. Berekend loon van de ondernemer		33897
3. Arbeidsopbrengst van de ondernemer (op pachtbasis)		9848
4. Incidentele bedr.opbrengsten (w.o. rentesubsidies)		602
5. Berekende rente (over vee, dode inventaris enz.)	5336	
6. Berekende pacht (van grond en gebouwen in eigendom)	3792	
7. Af: betaalde rente van langlopende leningen	1937	
8. betaalde rente van kortlopende bedrijfsschulden	212	
9. afschrijving op bedrijfsgebouwen	1313	
10. overige eigenaarslasten	983	
11. Niet-uitbetaalde vergoeding voor bedrijfsvermogen		4683
12. Ondernemersinkomen		15134
13. Berekend loon van de boerin	5158	
14. Berekend loon van overige gezinsleden	995	
15. Totaal berekend loon gezinsleden		6153
16. Gezinsinkomen uit het bedrijf		21286
17. Opbrengsten van bezittingen buiten bedrijf	1278	
18. Uitkeringen van verzekeringen	1729	
19. Overige neveninkomsten	1110	
20. Totaal inkomen buiten het bedrijf		4117
21. Totaal gezinsinkomen		25403
22. Betaald loon aan gezinsleden		47
23. Betaaldebelastingen en premies volksverzekeringen		7544
24. Besteedbaar inkomen voor gezin en bedrijf		17812
25. Huishoudgeld (incl. verbruik prod. uit eigen bedr.)	11658	
26. Overige kosten van levensonderhoud	4564	
27. Betaalde vrijwillige verzekeringspremies	634	
28. Schenkingen en giften	241	
29. Totale gezinsbestedingen		17097
30. Besparingen		715
31. Spaarquote (regel 30 in procenten van regel 24)		4

Bijlage 14 D. Financieringsoverzicht van kleinere weidebedrijven in de Zandgebieden

Boekjaar 1974/75		62 eigendomsbedrijven
Financieringsmiddelen		
1. Besparingen	715	
2. Afschrijvingen	3170	
3. Erfenissen en schenkingen	2451	
4. Boekwinsten op grond (incl. schaderverg.)	9	
5. Koerswinst op effecten	7	
6. Vermogenssubsidies	45	
7. Totale eigen middelen		6397
8. Toeneming vreemd vermogen op lange termijn		2496
9. Totale financieringsmiddelen		8893
Aanwending		
10. Grond	2275	
11. Gebouwen	4377	
12. Dode inventaris	1973	
13. Vee	-597	
14. Veldinventaris e.d.	107	
15. Totale bruto-bedrijfsinvesteringen		8135
16. Overige investeringen (netto) en beleggingen		1855
17. Totale aanwending		991
18. Liquiditeitssaldo 1)		-1097
1) De verandering in de liquiditeitspositie is als volgt:		
- spaarbanksaldi	-840	
- overige liquiditeiten	673	
- totale liquiditeiten (A)	-167	
- schulden op korte termijn (B)	930	
- liquiditeitsaldo (A-B)	-1097	

Bijlage 15. Begroting voor een stal met 400 mestvarkensplaatsen
(prijspeil 1974/75)

Bouwjaar 1973/74	
Afschrijvingspercentage (van de vervangingswaarde):	
Gebouwen	5%
Inventaris	12,5%
Berekende rente	8%
Investerings in de stal f 140000,-	
Onderbezetting 15%	
Afgeleverd 880 slachtvarkens	
Investerings in levende have f 64800,-	
Voer per kg groei: 3,37 kg	
Kosten (excl. arbeid)	
Biggen (incl. uitval)	f 76658,-
Voerkosten	" 116355,-
Strooisel	" 352,-
Gebouwen en inventaris	
Afschrijving	" 11340,-
Rente	" 6048,-
Onderhoud	" 1512,-
Ziektenbestrijding	" 1232,-
Rente inventaris	" 5184,-
Overige kosten	" 3080,-
Totaal kosten	f 221751,-
Opbrengsten	
880 slachtvarkens (82,1 kg à f 3,00 netto)	f 216744,-
Overige opbrengsten	" 2728,-
Totaal opbrengsten	f 219472,-
Arbeidsopbrengst	- f 2279,-

De uitgangspunten voor deze begroting zijn gelijk aan die van de begroting op bijlage 12, uitgezonderd de voerprijs. In deze begroting is aangenomen dat 4000 kg voeder per keer wordt afgenomen.

Bijlage 16. Begroting voor een bedrijf met 1000 mestvarkensplaatsen
(prijspeil 1975/76)

Bouwjaar 1975/76	
Afschrijvingspercentage (van de vervangingswaarde)	
Gebouwen	5%
Inventaris	12,5%
Berekende rente	8%
Investerings in gebouwen f 340000,-	
Onderbezetting 15%	
Afgeleverde slachtvarkens 2200	
Investerings in levende have f 178000,-	
Voer per kg groei: 3,44 kg	
Kosten (excl. arbeid)	
Biggen (incl. uitval)	f 277794,-
Voerkosten	" 305147,-
Strooisel	" 1100,-
Gebouwen en inventaris	
Afschrijving	" 28500,-
Rente	" 15200,-
Onderhoud	" 3800,-
Ziektenbestrijding	" 2860,-
Rente levende inventaris	" 13860,-
Overige kosten	" 8140,-
Totaal kosten	f 656401,-
Opbrengsten	
2200 slachtvarkens (82,5 kg à f 3,93 netto)	f 713295,-
Overige opbrengsten	" 6820,-
Totaal opbrengsten	f 720115,-
Arbeidsopbrengst	f 63714,-

De uitgangspunten voor deze begroting zijn gelijk aan die op bijlage 12.